Lietas Nr. A420362814
Lietas arhīva Nr. A42-00893-15/24

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2015.gada 28.maijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese K.Kalvāne
tiesnesis M.Markovs
tiesnesis O.Priedītis

piedaloties pieteicējas SIA „Maxima Latvija" pārstāvjiem /pers. D/, /pers. E/ un /pers. F/,
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts darba inspekcijas pārstāvēm /pers. G/, /pers. H/ un /pers. I/,
trešās personas /pers. J/ pārstāvei /pers. K/,
trešajai personai /pers. L/,
trešo personu /pers. L/ un /pers. M/ pārstāvim /pers. N/,
trešās personas /pers. O/ pārstāvim /pers. P/,
trešās personas /pers. R/ pārstāvei /pers. S/,
trešajai personai /pers. T/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Maxima Latvija" pieteikumiem par Valsts darba inspekcijas 2014.gada 4.augusta lēmumu Nr.2014-05-04/193-2014-05-05/397, Nr.2014-05-04/119-2014-05-05/398, Nr.2014-05-04/195-2014-05-05/399, Nr.2014-05-04/196-2014-05-05/400, Nr.2014-05-04/197-2014-05-05/401 un Nr.2014-05-04/192-2014-05-05/402 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts darba inspekcijas (turpmāk – inspekcija) sastādīta komisija izmeklēja nelaimes gadījumu darbā, kas 2013.gada 21.novembrī notika ar SIA „Maxima Latvija" (turpmāk – pieteicēja) darbiniekiem /pers. J/, /pers. L/, /pers. U/, /pers. V/, /pers. Z/ un /pers. A0/ (turpmāk visi kopā – cietušie darbinieki).

2014.gada 30.maijā attiecībā uz katru no cietušajiem darbiniekiem komisija sastādīja aktu par nelaimes gadījumu darbā: aktu Nr.2700052014 attiecībā uz /pers. J/, aktu Nr.2700062014 attiecībā uz /pers. L/, aktu Nr.2700072014 attiecībā uz /pers. U/, aktu Nr.2700092014 attiecībā uz /pers. V/, aktu Nr.2700102014 attiecībā uz /pers. Z/ un aktu Nr.2700112014 attiecībā uz /pers. A0/ (turpmāk visi kopā – strīdus akti).

Strīdus aktos konstatēts, ka 2013.gada 21.novembrī plkst.16.20 veikala ēkā /adrese/ (turpmāk – veikala ēka), kurā atradās cietušo darbinieku darba vieta, nostrādāja ierīkotā ugunsdrošības signalizācijas sistēma. Saskaņā ar ieprogrammētu algoritmu ieslēdzās akustiskais trauksmes signāls ar tam sekojošu balss paziņojumu par evakuāciju (turpmāk – vārdiskās saziņas zīme). No plkst.16.20 līdz plkst.17.15 akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme skanēja vairākkārtīgi un ilgstoši. Daļa veikalā ēkā esošo pircēju pameta ēku, bet pieteicējas darbinieki savas darba vietas nepameta un turpināja darbu. Pēc plkst.17.05 akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme apklusa, bet plkst.17.45 notika veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju pirmais nogruvums. Cietušie darbinieki nogruvuma brīdī veica darba pienākumus veikala ēkā. Plkst.19.04, kad Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbinieki veikala ēkā veica glābšanas darbus, notika ēkas jumta otrais nogruvums.

/pers. J/ pirmā nogruvuma rezultātā guva smagas traumas un palika tirdzniecības zālē zem gruvešiem. Pēc neilga laika viņam izdevās izkļūt no gruvešiem un tikt līdz izejai. /pers. L/ pirmā nogruvuma rezultātā palika tirdzniecības zālē zem gruvešiem, no kurienes glābēji viņu atbrīvoja aptuveni pēc deviņām stundām. Pēc tam viņš tika nogādāts ārstniecības iestādes stacionārā.

Pēc nogruvumiem glābēji zem drupām atrada /pers. U/, /pers. V/, /pers. Z/ un /pers. A0/ mirstīgās atliekas.

Strīdus aktos konstatēts, ka traumējošais faktors nelaimes gadījumā bija ievilkšana, saspiešana zem iekārtas vai cita objekta.

Strīdus aktos konstatēti šādi nelaimes gadījuma darbā cēloņi:

1) veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums (*strīdus aktu 6.3.1.apakšpunkts*);

2) trūkumi pieteicējas darba aizsardzības instrukciju saturā, nodarbināto neinstruēšana par īpašos gadījumos lietojamo drošības zīmju (akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīmes) nozīmi un atbilstošu rīcību šo zīmju darbības laikā (*strīdus aktu 6.3.2.apakšpunkts*);

3) uz veikala ēkas jumta veikto būvdarbu radīto darba vides risku ietekmes uz veikala darba vidi neizvērtēšana, veikala administrācijas un darbinieku neinformēšana par būvdarbu radīto darba vides risku ietekmi uz veikala darba vidi (*strīdus aktu 6.3.3.apakšpunkts*);

4) veikala darba organizācijas trūkumi, kuru rezultātā 2013.gada 21.novembrī ugunsdrošības signalizācijas sistēmas radīto akustisko trauksmes signālu un vārdiskās saziņas zīmju vairākkārtīgas darbības laikā nodarbinātajiem nav bijusi nodrošināta iespēja pārtraukt darbu un atstāt potenciāli apdraudētās darba vietas (*strīdus aktu 6.3.4.apakšpunkts*).

Strīdus aktos konstatēts, ka nelaimes gadījums bija darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

[2] Pieteicēja apstrīdēja strīdus aktus. Inspekcija ar 2014.gada 4.augusta lēmumiem Nr.2014-05-04/193-2014-05-05/397 (attiecībā uz aktu Nr.2700112014), Nr.2014-05-04/119-2014-05-05/398 (attiecībā uz aktu Nr.2700092014), Nr.2014-05-04/195-2014-05-05/399 (attiecībā uz aktu Nr.2700062014), Nr.2014-05-04/196-2014-05-05/400 (attiecībā uz aktu Nr.2700102014), Nr.2014-05-04/197-2014-05-05/401 (attiecībā uz aktu Nr.2700072014) un Nr.2014-05-04/192-2014-05-05/402 (attiecībā uz aktu Nr.2700052014) (turpmāk visi kopā – inspekcijas lēmumi) atstāja strīdus aktus negrozītus.

[3] Pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumus par inspekcijas lēmumu atcelšanu.

Pieteikumos ietverto argumentu būtība atreferēta turpmāk.

[3.1] Nelaimes gadījums nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Nelaimes gadījums notika, veikala ēkas konstrukcijām nogrūstot pār cietušajiem darbiniekiem. Taču ēku fizikālās īpašības nav darba vides faktors. Ēku stiprību un stabilitāti nosaka būvniecību regulējošās, nevis darba aizsardzības tiesību normas. Turklāt veikala ēka nav pieteicējas īpašums. Pieteicēja kā veikala ēkas lietotāja varēja paļauties, ka ekspluatācijā nodotā ēka ir droša. Atbilstoši tiesību normu jēgai par darba vides faktoriem var uzskatīt vienīgi tādus faktorus, kas ir darba devēja kontrolē. Pieteicējai nepiederošās veikala ēkas konstrukcijas nebija pieteicējas kontrolē, tāpēc to nogruvums nav darba vides faktoru iedarbība. Turklāt inspekcija nav ieguvusi ārstu komisijas arodslimībās atzinumu par nelaimes gadījumā bojā gājušo darbinieku nāves iespējamo saistību ar darba apstākļiem.

[3.2] Darba aizsardzības instrukcijas un veikala darba organizācija nav nelaimes gadījuma cēlonis. Pieteicējai nebija jāveic evakuācija veikala ēkā skanošās ugunsdrošības signalizācijas dēļ. Pieteicējas darbinieki brīdī, kad tika izziņota trauksme veikala ēkā, rīkojās atbilstoši ārējo normatīvo aktu un darba aizsardzības un ugunsdrošības instrukciju prasībām. Proti, veikala apsargs veica telpu apsekošanu un videonovērošanas sistēmas pārbaudi. Veikala direktora vietniece veica telpu apskati. Tā kā ugunsgrēks netika konstatēts, cilvēku evakuācija netika veikta, jo šāda prasība neizrietēja ne no ārējiem normatīvajiem aktiem, ne (ārējiem normatīvajiem aktiem atbilstošajām) pieteicējas apstiprinātajām darba aizsardzības un ugunsdrošības instrukcijām. Evakuācijas nepieciešamību nosaka objektīvi konstatējama situācijas bīstamība, nevis ugunsdzēsības trauksmes skanēšana pati par sevi.

Jebkurā gadījumā starp iespējamiem trūkumiem pieteicējas darba aizsardzības instrukciju saturā un veikala darba organizācijā un notikušo nelaimes gadījumu nav konstatējama cēloņsakarība, jo ugunsdrošības signalizācijas darbībai neilgi pirms ēkas konstrukciju nogruvuma bija sagadīšanās raksturs. Proti, ugunsdrošības signalizācijas darbība un veikala ēkas konstrukciju nogruvums ir savstarpēji nesaistīti notikumi, kas vienīgi nejaušas sagadīšanās dēļ sakrita laika ziņā.

[3.3] Būvdarbu radīto risku neizvērtēšana un darbinieku neinformēšana par tiem nav nelaimes gadījuma cēlonis. Tā kā nav zināms, vai veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvuma iemesls ir uz ēkas jumta veiktie būvdarbi, nav pamata atsaukties, ka pieteicējai bija jāņem vērā un jāvērtē ar būvdarbiem saistītie iespējamie riski. Nav iespējams konstatēt cēlonisko sakaru starp pieteicējas rīcību, kas izpaudusies kā būvdarbu radīto darba vides risku nepārvērtēšana, un notikušo nelaimes gadījumu. Turklāt būvdarbi uz ēkas jumta nebija tiešā sakarā ar pieteicējas darbinieku darba pienākumiem, kā arī būvdarbu veikšanu, neapturot veikala darbību, bija atļāvušas un kontrolēja valsts pārvaldes iestādes. Tādējādi pieteicējai nebija pamata uzskatīt, ka būvdarbu uzsākšana uz veikala ēkas jumta ir radījusi papildu darba vides riskus pieteicējas darbiniekiem.

[3.4] Nelaimes gadījuma izmeklēšanā pieļauti procesuāli pārkāpumi. Inspekcija vairākkārt prettiesiski pagarinājusi nelaimes gadījuma izmeklēšanas termiņu. Izmeklēšana nav veikta objektīvi, uz ko norāda tas, ka inspekcijas amatpersonas jau pirms izmeklēšanas pabeigšanas ir publiski paudušas izteikumus par pieteicējas atbildību nelaimes gadījumā. Inspekcija ir pārkāpusi savas kompetences robežas. Proti, inspekcija administratīvās lietas ietvaros nebija tiesīga vērtēt veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju sabrukšanas un ugunsdrošības signalizācijas iemeslus, kā arī konstatēt pieteicējas vainu un atbildību nelaimes gadījumā.

[4] Uz pieteikumu pamata ierosinātās lietas apvienotas vienā tiesvedībā.

Lietā kā trešās personas bez patstāvīgiem prasījumiem atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātas /pers. J/, /pers. L/, /per. O/, /pers. AA/, /pers. M/, /pers. R/ un /pers. T/.

[5] Inspekcija rakstveida paskaidrojumos norādīja, ka pieteikums nav pamatots un noraidāms uz inspekcijas lēmumos norādīto argumentu pamata.

[5.1] Inspekcija paskaidrojumos tiesai papildus lēmumos norādītajiem argumentiem paskaidroja, ka strīdus aktos konstatētie nelaimes gadījumi darbā un ēkas /adrese/ jumta un nesošo konstrukciju nobrukuma cēloņi nav viens un tas pats. Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas mērķis ir noteikts Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr.950 „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" 1.punktā un ir nodrošināt nelaimes gadījumu darbā cēloņu noteikšanu un novēršanu, uzlabot nodarbināto drošību un veselības aizsardzības aizsardzību darbā, veicināt nelaimes gadījumā cietušajai personai paredzētās apdrošināšanas atlīdzības saņemšanu, kā arī nodrošināt nelaimes gadījumu uzskaiti atbilstoši starptautiskajām prasībām. Līdz ar to inspekcija, izmeklējot nelaimes gadījumu darbā, nevērtēja jautājumus par būvniecībā iesaistīto personu atbildību, nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, darba aizsardzības prasību ievērošanu būvlaukumā, atbilstību par konstrukciju nestspējas zudumu u.tml., bet gan vērtēja, vai pieteicēja kā darba devējs ir izpildījusi tai Darba aizsardzības likumā un uz tā pamata izdotajos normatīvajos aktos noteiktos pienākumus, kā arī vai minētajos normatīvajos aktos un iekšējās darba aizsardzības instrukcijās noteiktos pienākumus ir izpildījis nodarbinātais, kurš cietis nelaimes gadījumā darbā.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja uzturēja pieteikumu. Inspekcija pieteikumu neatzina. Tiesas sēdē tika nopratināts liecinieks /pers. AB/.

Motīvu daļa

I

[7] Nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanas mērķis ir iespējami ticami noskaidrot apstākļus un bīstamās situācijas, kas ļāvušas tiem īstenoties nelaimes gadījumā, lai, zinot faktus, varētu sākt noskaidrot nelaimes gadījuma cēloņus. Tas savukārt ir nepieciešams, lai novērstu līdzīgu nelaimes gadījumu atkārtošanos un izmantotu iegūto pieredzi preventīvo pasākumu uzlabošanai (*sk.: Darba drošība. Labklājības ministrija.47.-55.lpp.*). Izmeklēšanā konstatētās ziņas (par nelaimes gadījumu, tā apstākļiem un cēloņiem, par cietušo, darba devēju), kā arī slēdziens par to, vai nelaimes gadījums ir vai nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts, tiek atspoguļoti aktā par nelaimes gadījumu darbā. Vienlaikus akta būtība nav noteikt

iesaistīto personu vainas pakāpi (*sk. Ministru kabineta noteikumu projekta „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" anotāciju, Augstākās tiesas 2009.gada 9.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-639/2009 6.punktu*).

Akts kā minēto ziņu apkopojums tiek izmantots, lai analizētu darba drošības jautājumus, noteiktu nelaimes gadījuma cēloņus un novēstu tos, uzskaitītu nelaimes gadījumus, kā arī nodrošinātu nelaimes gadījumā cietušās personas tiesības uz sociālās apdrošināšanas maksājumiem (akts, kurā konstatēts, ka nelaimes gadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, ir viens no priekšnoteikumiem, lai cietušajam izmaksātu apdrošināšanas atlīdzību). Tāpēc akts, kas tiek sastādīts nelaimes gadījuma izmeklēšanas noslēgumā, tiek sastādīts vairākos eksemplāros un nosūtīts tālākai izmantošanai atbildīgajām institūcijām. Proti, inspekcijai (ja izmeklēšanu nav veikusi pati inspekcija), kas veic nelaimes gadījumu uzskaiti, darba devējam, kam jārūpējas par darba drošību un jānovērš apstākļi, kas var izraisīt nelaimes gadījumu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai, ja aktā norādīts, ka nelaimes gadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, Valsts policijai, ja aktā konstatēti apstākļi, kas norāda uz noziedzīgu nodarījumu; akts tiek nosūtīts arī cietušajam. Tādējādi aktam pašam par sevi ir faktiskas sekas un tas ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*sk. un sal. Augstākās tiesas 2009.gada 9.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-639/2009 6. un 10.punktu*).

[8] Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumu Nr.950 „Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – Izmeklēšanas noteikumi) 57.punkts (*ja nav norādīts citādi, Izmeklēšanas noteikumu normas spriedumā piemērotas redakcijā, kādā tās spēkā bija līdz 2013.gada 31.decembrim*) noteic: ja cietušais vai persona, kas pārstāv viņa intereses, darba devējs vai cita persona, kuras tiesības vai pienākumus skar sastādītais akts, nepiekrīt sastādītā akta saturam, tai ir tiesības mēneša laikā to apstrīdēt inspekcijas direktoram; inspekcijas direktora lēmumu mēneša laikā pēc lēmuma spēkā stāšanās var pārsūdzēt tiesā.

Pieteicēja ir pārsūdzējusi tiesā inspekcijas [direktora] lēmumus, ar kuriem atstāti negrozīti strīdus akti, kuros atspoguļoti ar cietušajiem darbiniekiem notikušā nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanas rezultātā izdarītie secinājumi par darbiniekus traumējušajiem faktoriem, nelaimes gadījuma cēloņiem un nelaimes gadījuma saistību ar darba vides faktoriem.

Pieteicēja iebilst, pirmkārt, pret strīdus aktos izdarīto secinājumu, ka notikušais nelaimes gadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Otrkārt, pieteicēja iebilst pret strīdus aktu 6.3.2.-6.3.4.apakšpunktā izdarītajiem secinājumiem par nelaimes gadījuma cēloņiem. Treškārt, pieteicēja norāda uz nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanā pieļautiem procesuālajiem pārkāpumiem.

Tiesa spriedumā secīgi izvērtēs šīs trīs problēmjautājumu grupas.

II

[9] Pieteicēja nepiekrīt inspekcijas konstatētajam, ka negadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts. Turpmāk izklāstīto argumentu dēļ tiesa atzīst, ka pieteicējas iebildumi nav pamatoti.

[10] Darba aizsardzības likuma 1.panta 6.punkts noteic, ka darba vide ir darba vieta ar tās fizikālajiem, ķīmiskajiem, psiholoģiskajiem, bioloģiskajiem, fizioloģiskajiem un citiem faktoriem, kuriem nodarbinātais pakļauts, veicot savu darbu. Savukārt darba vieta saskaņā ar minētā panta 9.punktu ir vieta, kurā nodarbinātais veic savu darbu, kā arī uzņēmuma ietvaros jebkura cita vieta, kura nodarbinātajam ir pieejama darba gaitā vai kur nodarbinātais strādā ar darba devēja atļauju vai rīkojumu.

Tātad darba vide ir jēdziens, kas specifiskā aspektā raksturo darba vietu, proti, vietu, kurā nodarbinātais veic darbu, kā arī jebkuru citu nodarbinātajam sakarā ar darba veikšanu pieejamu vietu uzņēmuma ietvaros. Darba vides jēdziens raksturo darba vietu kā visu to ietekmējošo faktoru kopumu.

Tādējādi gadījumā, ja darba vieta atrodas ēkā, attiecīgā ēka kā visu to veidojošo faktoru, kuriem nodarbinātais ir pakļauts darba gaitā, kopums ir pieskaitāma pie darba vides. Līdz ar to nodarbināto ietekmējošie ar attiecīgo ēku saistītie faktori ir darba vides faktori. Šāda izpratne pareizi pausta arī Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūta 2015.gada 2.aprīļa atzinumā Nr.19.1-10/2-6 (*lietas 18.sējuma 344.-345.lapa*).

[11] Šajā sakarā nav nozīmes, kam pieder ēka, kurā atrodas darba vieta. Pieteicēja norādījusi, ka ēku, kurā atrodas darba vieta, var atzīt par darba vides daļu vienīgi gadījumā, ja ēka pieder darba devējam (un tādējādi ir darba devēja kontrolē). Taču tiesību normas neparedz šādu pazīmi. Darba vides jēdziena noteikšana iepriekš minēto darba aizsardzību regulējošo tiesību normu izpratnē tiek saistīta ar objektīvu visu darba vietu ietekmējošo faktoru noteikšanu, nepiešķirot nozīmi īpašuma formai. Tas izskaidrojams ar to, ka darba vietas fizikālie, ķīmiskie, psiholoģiskie, bioloģiskie, fizioloģiskie un citi faktori, kas veido darba vidi, uz nodarbināto iedarbojas vienādi, neatkarīgi no tā, kam pieder atsevišķi darba vietas iekārtojuma elementi (piemēram, datori, kas rada starojumu) vai darba vides apkārtne (tostarp ēka, kurā atrodas darba vieta). Respektīvi, darba vides jēdziens tiesību normās ir noteikts ar mērķi aptveroši raksturot visus faktorus, kuram nodarbinātais pakļauts darba gaitā un kuru ietekme (potenciālie to radītie riski) uz nodarbināto jāizvērtē, lai garantētu nodarbinātajiem drošu darba vidi. Darba videi jābūt drošai neatkarīgi no īpašuma attiecībām.

[12] Pieteicēja norāda, ka Ministru kabineta 2007.gada 2.oktobra noteikumu Nr.660 „Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" (turpmāk – Darba vides uzraudzības noteikumi) 1.pielikums, kurā uzskaitīti darba vides faktori, neparedz par darba vides faktoru uzskatīt ēkas, kurā atrodas darba vieta, fizikālos faktorus.

Minēto Ministru kabineta noteikumu 1.pielikums „Darba vietas vai darba veida pārbaude un tajā esošo darba vides faktoru noteikšana un to novērtēšana" paredz, ka darba vides fizikālais faktors ir „darba vietas un darba telpas apkārtne". Kā iespējamie riski nodarbināto drošībai un veselībai saistībā ar šo faktoru minētajā pielikumā ietvertajā darba vides risku izvērtējuma tabulā uzskaitīti: darba telpu plānojums, platība, mēbeles/iekārta, transportēšanas un pārvietošanas maršruti, tīrība, kārtība, kā arī „cits (norādīt)".

Inspekcija strīdus aktos pareizi norādījusi, ka veikala ēkas jumts, uz kura notika būvdarbi un kas konkrētajā gadījumā vienlaikus bija veikalā nodarbināto darba telpas griesti, atbilst minētajam darba vides fizikālajam faktoram „darba vietas un darba telpas apkārtne". Riski, kas nelaimes gadījumā īstenojās saistībā ar šo faktoru, minētajā tabulā identificējami ar „cits (norādīt)". Jebkurā gadījumā ar šo darba telpas apkārtnes elementu saistītie faktori, kas varēja ietekmēt (ietekmēja) nodarbinātos, ir vērtējami kā darba vides faktori.

[13] Konkrētais nelaimes gadījums darbā notika, sagrūstot veikala ēkas jumta un nesošajām konstrukcijām, respektīvi, darba vietas apkārtnes fizikālajam faktoram – darba telpas griestiem/veikala ēkas jumtam – tieši fiziski iedarbojoties uz cietušajiem darbiniekiem. Tā kā konkrētais nelaimes gadījums darbā notika šādā veidā, tas ir uzskatāms par darba vides faktoru iedarbības rezultātu.

[14] Izmeklēšanas noteikumi saskaņā ar to 1.punktu nosaka kārtību, kādā izmeklējami un uzskaitāmi nelaimes gadījumi darbā.

Izmeklēšanas noteikumu 2.punkts noteic, ka nelaimes gadījums darbā ir darba vietā vienas darba dienas vai maiņas laikā noticis ārkārtējs

notikums, pēc kura personai radušies veselības traucējumi vai pastāv veselības traucējumu iestāšanās varbūtība (inficēšanās risks), vai iestājusies iesaistītās personas nāve.

Notikums, kas atbilst Izmeklēšanas noteikumu 2.punktā noteiktajām pazīmēm, kvalificējams kā nelaimes gadījums darbā un izmeklējams šajos noteikumos noteiktajā kārtībā.

Konkrētais notikums atbilst šīm pazīmēm, jo notika darba vietā darba laikā un pēc tā cietušajiem darbiniekiem radās veselības traucējumi vai iestājās nāve. Tāpēc par to bija jāveic Izmeklēšanas kārtībā paredzētā izmeklēšana.

Saskaņā ar Izmeklēšanas noteikumu 31.punktu pēc izmeklēšanas sastāda aktu par nelaimes gadījumu darbā. Minēto noteikumu 34.punkts noteic, ka aktā par nelaimes gadījumu darbā saskaņā ar izmeklēšanas rezultātiem norāda, vai nelaimes gadījums ir vai nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

Izmeklēšanas noteikumu 35.punkts noteic, ka aktā par nelaimes gadījumu darbā norāda, ka nelaimes gadījums nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts, ja izmeklēšanā noskaidrots, ka:

1) nelaimes gadījums, pēc kura ir iestājies darbspēju zaudējums vai nāve, ir tiešā cēloņsakarībā ar to, ka cietušais lietojis alkoholiskās, narkotiskās, toksiskās, psihotropās vai citas kaitīgas vielas vai to produktus, un nelaimes gadījumu nav izraisījusi minēto vielu izmantošana darbā vai attiecīgo vielu neatbilstoša glabāšana vai pārvietošana (*35.1.apakšpunkts*);

2) inspekcija, ņemot vērā ārstniecības iestādes izveidotas ārstu komisijas arodslimībās atzinumā par nelaimes gadījumā darbā cietušā nāves iespējamo saistību ar darba apstākļiem norādīto, izvērtē, ka cietušā nāves cēlonis darba vietā nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts (*35.2.apakšpunkts*);

3) izdarīta pašnāvība vai tās mēģinājums, un to apstiprina tiesībaizsardzības institūcijas (*35.3.apakšpunkts*);

4) nelaimes gadījums noticis, cietušajam izdarot noziedzīgu nodarījumu, un par to ir uzsākts kriminālprocess, izņemot gadījumu, ja pret cietušo uzsākts kriminālprocess par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu, vadot transportlīdzekli (*35.4.apakšpunkts*);

5) nelaimes gadījums noticis pirms vai pēc darba laika, noteiktajā tehnoloģiskā procesa pārtraukumā, pusdienas pārtraukumā vai citā pārtraukumā un nav konstatēta darba vides riska faktoru iedarbība, izņemot gadījumus, ja cietušais saskaņā ar darba vai dienesta pienākumiem glābis citu personu vai īpašumu un novērsis draudošās briesmas (*35.5.apakšpunkts*);

6) nelaimes gadījums noticis strīda laikā, un tā cēlonis nav saistīts ar darba vai dienesta pienākumu pildīšanu (*35.6.apakšpunkts*).

Interpretējot minētās tiesību normas kopsakarā, atzīstams, ka gadījumā, ja ir noticis nelaimes gadījums darbā (Izmeklēšanas noteikumu 2.punkts), ir veicama izmeklēšana, kuras rezultātā sastādāms akts par nelaimes gadījumu darbā (31.punkts). Aktā obligāti norādāms, vai nelaimes gadījums darbā ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts (34.punkts). Aktā norādāms, ka izmeklējamais nelaimes gadījums darbā *ir* darba vides faktoru iedarbības rezultāts, ja nepastāv Izmeklēšanas noteikumu 35.punktā paredzētie apstākļi; aktā norādāms, ka izmeklējamais nelaimes gadījums darbā *nav* darba vides faktoru iedarbības rezultāts, ja pastāv Izmeklēšanas noteikumu 35.punktā paredzētie apstākļi.

[15] Pieteicēja norāda, ka pastāv Izmeklēšanas noteikumu 35.2.apakšpunktā paredzētie apstākļi. Proti, pieteicēja uzskata, ka gadījumā, ja nelaimes gadījumā iestājusies cietušā nāve, tad secinājumu, ka nelaimes gadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, var izdarīt vienīgi, pamatojoties uz minētajā apakšpunktā paredzēto ārstniecības iestādes izveidotas ārstu komisijas arodslimībās atzinumu par nelaimes gadījumā darbā cietušā nāves iespējamo saistību ar darba apstākļiem. Pieteicēja uzskata: tā kā lietā nav saņemts šāds atzinums, tad nav pamata secināt, ka nelaimes gadījums ir noticis darba vides faktoru iedarbības rezultātā.

Tiesa šajā sakarā atzīst par pamatotu inspekcijas norādīto argumentāciju, ka Izmeklēšanas noteikumu 35.2.apakšpunkta regulējums par medicīniskās ekspertīzes veikšanu attiecas uz gadījumiem, kurā cietušā nāves cēlonis bez šādas ekspertīzes veikšanas nav skaidrs. Tādi parasti ir gadījumi, kuros cietušajam nav vardarbīgas nāves pazīmju, proti, kuros cietušais darba vietā miris šķietami dabiskā nāvē. Konkrētajā gadījumā cietušo, kuri nelaimes gadījumā gāja bojā, nāves cēlonis ir skaidrs – nāve ir iestājusies, cietušajiem gūstot traumas veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju sabrukšanas rezultātā. Par to pēc būtības lietā nav strīda. Tāpēc lietā nebija nepieciešams veikt Izmeklēšanas noteikumu 35.2.apakšpunktā minēto medicīnisko ekspertīzi cietušo nāves cēloņa noteikšanai. Attiecīgi pieteicējas argumenti par Izmeklēšanas noteikumu 35.2.apakšpunktā paredzēto apstākļu esību ir noraidāmi.

[16] Pieteicēja norāda, ka nelaimes gadījums notika vienīgi tādēļ, ka sagruva ēkas jumts un nesošās konstrukcijas, kuru stingrību nosaka būvniecību regulējošie normatīvie akti. Pieteicējas ieskatā, tie nav apstākļi, kas pakļauti darba devēja kontrolei un ietekmei, tāpēc atbilstoši Izmeklēšanas noteikumu 35.punkta jēgai un mērķim (pieteicējas ieskatā, visi normā paredzētie gadījumi ir tādi, kas nav saistīti ar darba pienākumu izpildi negadījuma brīdī vai ir saistīti ar darbinieka prettiesisku rīcību) nav uzskatāmi par darba vides faktoru iedarbības rezultātu, neraugoties uz to, ka šāds gadījums normā nav tieši paredzēts.

Pieteicēja būtībā uzskata, ka Izmeklēšanas noteikumu 35.punkta tiesiskās sekas tiesību analoģijas ceļā attiecināmas arī uz normā neminētiem gadījumiem, kuros nelaimes gadījums nav bijis saistīts ar darba pienākumu izpildi negadījuma brīdī vai ir saistīti ar darbinieka prettiesisku rīcību.

Šajā sakarā, norādāms, pirmkārt, ka konkrētajā gadījumā negadījumu nevar uzskatīt par nesaistītu ar darba pienākumu izpildi, jo negadījums notika laikā, kad darbinieki veica darba pienākumus darba vietā.

Otrkārt, Izmeklēšanas noteikumu 35.punkts ir izņēmuma noteikums (paredz izņēmumu no noteikumu 34.punkta vispārējā regulējuma). Tiesību teorijā ir atzīts, ka likumā noteiktie izņēmuma noteikumi nav iztulkojami paplašināti un līdz ar to arī nav piemērojami pēc analoģijas – *singularia non sunt extenda*. Minētais uzskats pamatojas apsvērumā, ka izņēmuma noteikumu paplašinātas iztulkošanas vai analoģijas piemērošanas rezultātā pastāv risks „izjaukt" likumā ietverto kopsakaru starp „noteikumu" un „izņēmumu no noteikuma". Citiem vārdiem sakot: ja kāds likuma noteikums domāts konkrētam izņēmuma gadījumam vai šādu gadījumu grupai, minētajā noteikumā paredzētās tiesiskās sekas nav attiecināmas uz dzīves gadījumiem, kuros nepastāv šādas izņēmuma situācijas *(sk.: Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Rīga, BO SIA „Ratio iuris", 2003, 162., 163. lpp.)*. Tiesa nesaskata, ka Izmeklēšanas noteikumu 35.punkts būtu iztulkojams paplašināti tiesību tālākveidošanas ceļā. Tieši pretēji, piemērojot Izmeklēšanas noteikumu 35.punktu, ir izdarāms slēdziens par pretējo un jāsecina, ka nepastāvot minētajā punktā norādītajiem izņēmuma gadījumiem, ir pamats konstatēt, ka nelaimes gadījums darbā ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

[17] Pieteicēja, atsaucoties uz Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumu Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās" 7. punktu, norāda, ka ēkas stingrība un stabilitāte nav vērtējama kā darba vides faktors, kura iespējamā ietekme uz darbinieku veselību un drošību būtu jāizvērtē darba devējam.

Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumi Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās" nosaka nodarbināto drošības un veselības aizsardzības prasības darba vietās, paredzot plašu un detalizētu regulējumu, kā ir jābūt iekārtotām darba vietām, lai nodrošinātu nodarbināto drošību darba vietā. Noteikumu 7. punkts noteic, ka prasības ēku stiprībai un stabilitātei, kurās atrodas darba vietas, nosaka būvniecības jomu reglamentējošie

normatīvie akti.

Tiesas ieskatā minētie noteikumi neizslēdz ēku stiprības un stabilitātes prasības no darba devēja atbildības loka, bet vien norāda, ka tās ir noteiktas būvniecības jomu reglamentējošajos normatīvajos aktos.

Tiesa piekrīt pieteicējai saistībā ar tās pausto argumentu par to, ka pieteicēja varēja paļauties uz veikto būvdarbu kvalitātes novērtējuma tiesiskumu, jo kompetentās iestādes ir izdevušas būvatļauju un atzinušas par iespējamu veikala ēkas ekspluatāciju būvniecības otrās kārtas laikā. Tomēr izskatāmās lietas kontekstā tam nav izšķirošas nozīmes, jo ēka, kurā atrodas darba vietas, jebkurā gadījumā ir atzīstama par darba vidi. Līdz ar to arī nelaimes gadījums, ja tas ir noticis darba laikā ēkā, kurā darbinieks veic darba pienākumus, vienmēr būs atzīstams par darba vides faktoru ietekmi, ja nepastāvēs kāds no Izmeklēšanas noteikumu 35. punktā ietvertajiem izņēmuma gadījumiem.

[18] Vērtējot, vai nelaimes gadījums darbā ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, principā nav nozīmes pieteicējas argumentiem par būvniecības jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem. Darba aizsardzības likumā lietotais darba vides jēdziens ir autonoms jēdziens, kas nav saistīts ar citām jomām, piemēram, būvniecību. Tas, kādas prasības attiecas uz ēku, kurā atrodas darba vieta, kā uz būvi, nekādi neietekmē to, ka ēka, kurā atrodas darba vieta, pieder pie darba vides. Darba vides faktora konstatēšanā darba aizsardzības tiesību normu izpratnē nav nozīmes tam, uz ko saistībā ar valsts pārvaldes iestāžu darbību būvniecības jomā varēja paļauties darba devējs.

[19] Pieteicējas pārstāvis zvērināts advokāts E.Radziņš tiesas sēdē izvirzīja argumentu par to, ka saskaņā ar Civilās aizsardzības likuma 3.panta otro daļu, ir notikusi tehnogēna katastrofa. Savukārt Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumu Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās" 3.punkts paredz, ka šie noteikumi nenosaka nodarbināto drošības un veselības aizsardzības prasības darba vietās ārkārtas situācijās un katastrofās. Pieteicējas pārstāvis pauda viedokli, ka konkrētajā gadījumā nevar runāt par to, ka ir noticis nelaimes gadījums darbā, jo katastrofas gadījumā darba aizsardzības prasības darba vietās nav piemērojamas.

Saskaņā ar Civilās aizsardzības likuma 1.panta 2.punktu katastrofa ir negadījums, kas apdraud cilvēku dzīvību vai veselību, izraisa cilvēku upurus, nodara materiālos zaudējumus vai kaitējumu videi un pārsniedz skartās sabiedrības spēju novērst sekas ar attiecīgajā teritorijā esošo, reaģēšanā iesaistīto operatīvo dienestu resursiem. Likuma 3.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ka tehnogēna katastrofa ir cilvēku izraisīta katastrofa (piemēram, ražošanas avārijas ar ķīmisko, radioaktīvo un bioloģiski aktīvo vielu noplūdi, ugunsgrēki ēkās un tautsaimniecības objektos, sprādzieni, transporta avārijas, dambju pārrāvumi, komunālo un enerģētisko tīklu pārrāvumi, ēku un būvju sabrukšana).

Tiesa piekrīt pieteicējas pārstāvim tādā ziņā, ka veikala ēkas sabrukšana ir atzīstama par katastrofu Civilās aizsardzības likuma izpratnē. Tomēr tas neizslēdz inspekcijas pienākumu veikt nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanu, jo katastrofas rezultātā darba laikā un darba vietā ir cietuši pieteicējas darbinieki. Savukārt Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumus Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās" inspekcija atbilstoši tam, kā tas ir noteikts minēto noteikumu 3.punktā, izmeklējot nelaimes gadījumu darbā, nav piemērojusi.

[20] Norādāms arī, ka konstatējums par to, vai nelaimes gadījums darbā ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, aktā par nelaimes gadījumu darbā ir ietverams tāpēc, ka no tā ir atkarīgs, vai cietušajam ir tiesības uz valsts sociālās apdrošināšanas atlīdzību saistībā ar nelaimes gadījumu darbā. Šāda konstatējuma ietveršanas aktā mērķis nav konstatēt darba devēja vai citas personas vainu. Arī minētā iemesla dēļ, vērtējot, vai darba negadījums ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts, nav piešķirama nozīme ne tam, vai nelaimes gadījumā (darba vides faktora iedarbībā) ir vai nav vainojams darba devējs, ne tam, vai darba devējs to varēja ietekmēt. Svarīgs ir pats darba vides faktora iedarbības fakts, kas tālāk tiek ņemts vērā, lemjot par valsts sociālās apdrošināšanas atlīdzības izmaksu cietušajam.

Apkopojot minēto, secināms, ka konkrētais nelaimes gadījums darbā ir noticis darba vides faktoru iedarbības rezultātā un nepastāv Izmeklēšanas noteikumu 35.punktā paredzētie izņēmuma apstākļi. Līdz ar to strīdus aktos tiesiski un pamatoti norādīts, ka nelaimes gadījums darbā ir darba vides faktoru iedarbības rezultāts.

III

[21] Pieteicēja iebilst pret strīdus aktu 6.3.2.-6.3.4.apakšpunktā konstatētajiem nelaimes gadījuma darbā cēloņiem, norādot, ka darba aizsardzības instrukcijas un veikala darba organizācija, kā arī būvdarbu radīto risku neizvērtēšana un darbinieku neinformēšana nav nelaimes gadījuma cēlonis. Pieteicēja uzskata, ka vienīgais nelaimes gadījuma cēlonis ir strīdus aktu 6.3.1.apakšpunktos konstatētais veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums.

[22] Kā jau minēts, nelaimes gadījums darbā saskaņā ar Izmeklēšanas noteikumu 2.punktu ir darba vietā vienas darba dienas vai maiņas laikā noticis ārkārtējs notikums, pēc kura personai radušies veselības traucējumi vai pastāv veselības traucējumu iestāšanās varbūtība (inficēšanās risks), vai iestājusies iesaistītās personas nāve.

Tātad nelaimes gadījumam darbā ir divi sastāva elementi. Viens ir ārkārtējs notikums. Savukārt otrs ir darbiniekam radušies veselības traucējumi, inficēšanās risks vai nāve. Ārkārtējs notikums, kura rezultātā nevienam darbiniekam nav radies veselības traucējums vai inficēšanās risks, kā arī nav iestājusies nāve, pats par sevi nav nelaimes gadījums darbā. Tāpat nelaimes gadījums darbā nav darbinieka veselības traucējumi vai nāve, ja tā nav iestājusies darba vietā vienas darba dienas vai maiņas laikā notikuša ārkārtēja notikuma dēļ.

Pieteicējas uzsvērtais fakts, ka notika ēkas nesošo konstrukciju un jumta nogruvums (ārkārtējs notikums), pats par sevi nav nelaimes gadījums darbā. Nelaimes gadījums darbā izpaužas tādējādi, ka, sagrūstot veikala ēkas jumta un nesošajām konstrukcijām, cieta pieteicējas darbinieki.

Inspekcija strīdus aktos ir konstatējusi, ka pieteicējas darbinieki cieta tāpēc, ka, pirmkārt, notika veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums (strīdus aktu 6.3.1.apakšpunkts), otrkārt, pieteicējas pieļautu darba aizsardzības pārkāpumu dēļ (strīdus aktu 6.3.2.-6.3.4.apakšpunkts) cietušie darbinieki nogruvuma brīdī atradās darba vietās veikala ēkā. Tātad no strīdus aktos konstatētā izriet, ka gadījumā, ja pieteicēja nebūtu pieļāvusi darba aizsardzības noteikumu pārkāpumus, cietušie darbinieki nogruvuma brīdī nebūtu atradušies darba vietās un tādējādi nebūtu cietuši. Respektīvi, nelaimes gadījums darbā nebūtu noticis.

[23] Pieteicēja pieteikumos akcentējusi, ka pat gadījumā, ja atzīst, ka pieteicēja pieļāvusi darba aizsardzības noteikumu pārkāpumus (ko pieteicēja neatzīst), tomēr nepastāv cēloniskais sakars starp šiem pārkāpumiem un cietušajiem darbiniekiem radītajām sekām, jo sekas radījis vienīgi jumta un nesošo konstrukciju nogruvums. Tiesa tam nepiekrīt.

Tiesa šajā sakarā vispārīgi piekrīt pieteicējas norādītajai cēloņsakarības jēdziena izpratnei, ka konkrēts notikums ir cēlonis noteiktām sekām, ja konkrētā notikuma neesības gadījumā noteiktās sekas nebūtu iestājušās. Nav šaubu, ka gadījumā, ja nebūtu noticis veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums, inspekcijas konstatētie darba aizsardzības noteikumu pārkāpumi paši par sevi nebūtu izraisījuši nelaimes gadījumu darbā.

Tādējādi (ko neviens no procesa dalībniekiem neapšauba) veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums ir tiešā cēloniskā sakarā ar cietušajiem darbiniekiem nodarīto kaitējumu.

Taču tikpat neapšaubāmi ir tas, ka gadījumā, ja cietušie darbinieki nogruvuma brīdī nebūtu atradušies veikala ēkā, viņi nogruvumā nebūtu cietuši. Tādējādi arī tas, ka cietušie darbinieki nogruvuma brīdī atradās veikala ēkā, ir tiešā cēloniskā sakarā ar viņiem radītajām sekām. Savukārt inspekcija ir konstatējusi, ka cietušie darbinieki nogruvuma brīdī atradās veikala ēkā tāpēc, ka pieteicēja bija pieļāvusi darba aizsardzības noteikumu pārkāpumus. Tādējādi, ja tiek atzīts, ka inspekcijas konstatētie darba aizsardzības noteikumu pārkāpumi ir pieļauti un ka tie ir iemesls, kura dēļ cietušie darbinieki nogruvuma brīdī atradās veikala ēkā, arī tie ir atzīstami par esošiem tiešā cēloniskā sakarā ar notikušo nelaimes gadījumu darbā.

[24] Kā tiesas sēdē pareizi norādīja trešās personas pārstāvis /pers. N/, cēloniskais sakars ir juridisks jēdziens. Cēloniskā sakara kā juridiska jēdziena noteikšanā nav pievēršama uzmanība visiem (dabaszinātniskajiem) iemesliem, kas ir izraisījušas vērtējamo notikumu. Dabaszinātniskā nozīmē cēloniskā sakarā ar notikušo nelaimes gadījumu darbā ir arī tas, ka tika saražoti materiāli, no kuriem tika uzbūvēta veikala ēka, ka veikala ēka tika uzbūvēta, ka tika nodibināta pieteicēja, ka cietušie darbinieki bija stājušies darba tiesiskajās attiecībās ar pieteicēju utt. Bez jebkura no šiem notikumiem nelaimes gadījums darbā nebūtu noticis vispār vai nebūtu noticis tādā veidā, kādā tas notika. Taču juridiskā nozīmē cēloniskais sakars ir jākonstatē piemērojamo tiesību normu kontekstā (*sk. un sal: M.Leja. Neuzmanīga līdznodarīšana krimināltiesībās. Jurista vārds, 2011.gada 30.augusts, Nr.35 (682)*).

Konkrētā lieta ir par nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanu, un piemērojamās tiesību normas lietā primāri ir darba aizsardzību regulējošās tiesību normas. Tāpēc cēloniskā sakarā ar notikušo nelaimes gadījumu darbā ir atzīstami tie apstākļi, kuri ir nozīmīgi no darba aizsardzības tiesību normu viedokļa un kuru neesības gadījumā nelaimes gadījums darbā nebūtu noticis. Praktiski tas nozīmē, ka ir jānoskaidro, pirmkārt, vai ir pieļauti darba aizsardzību regulējošo tiesību normu pārkāpumi, otrkārt, ja tādi ir pieļauti, vai gadījumā, ja tie nebūtu pieļauti, nelaimes gadījums darbā ar cietušajiem darbiniekiem būtu noticis.

Tādējādi tālāk tiesa pārbaudīs, vai inspekcija pamatoti konstatējusi, ka pieteicēja pieļāvusi darba aizsardzības noteikumu pārkāpumus.

IV

[25] Strīdus aktos atzīts, ka pieteicēja, neiepazīstinot un neinstruējot cietušos darbiniekus par darba vietā īpašiem gadījumiem paredzēto drošības zīmju – akustiskā trauksmes signāla un vārdiskās saziņas zīmes – nozīmi un atbilstošu rīcību to darbības laikā, ir atbildīga par šā akta 6.3.2.apakšpunktā noteikto nelaimes gadījuma cēloni (trūkumi darba aizsardzības instrukciju saturā un nodarbināto neinstruēšana par īpašos gadījumos lietojamo drošības zīmju nozīmi un atbilstošu rīcību šo zīmju darbības laikā) un ir pārkāpusi Ministru kabineta 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā" (turpmāk – Drošības zīmju noteikumi) 9.punktu, kas noteic, ka nodarbināto iepazīstina ar darba vietā lietotajām drošības zīmēm un drošības zīmju (īpaši signālu un vārdiskās saziņas) nozīmi, kā arī instruē par drošības zīmju lietošanu.

Šajā sakarā inspekcija strīdus aktos ir konstatējusi, ka pieteicējas darba aizsardzības un ugunsdrošības sistēmā ietilpstošo instrukciju kopums nesatur informāciju par darba vietā ārkārtas situācijās lietojamo akustisko signālu un vārdiskās saziņas drošības zīmju nozīmi un darbības principiem, ne arī norādījumus par rīcību šo zīmju darbības laikā.

[26] Pieteicēja nav apstrīdējusi inspekcijas konstatējumu, ka pieteicējas apstiprinātās darba aizsardzības un ugunsdrošības instrukcijas nesatur informāciju par darba vietā īpašiem gadījumiem paredzēto drošības zīmju – akustiskā trauksmes signāla un vārdiskās saziņas zīmes – nozīmi un atbilstošu rīcību to darbības laikā.

Tāpat pieteicēja nav apstrīdējusi inspekcijas konstatēto, ka cietušie darbinieki nebija instruēti par drošības zīmju nozīmi un lietošanu.

Pieteicēja vienīgi norādījusi, ka bija apstiprinājusi instrukcijas, kas noteica kārtību, kā darbiniekiem jārīkojas ugunsgrēka trauksmes gadījumā. Pieteicēja uzskata, ka tās apstiprinātās darba aizsardzības, kā arī ugunsdrošības instrukcijas atbilda normatīvo aktu prasībām un nav pamata konstatēt trūkumus to saturā.

[27] Drošības zīmju noteikumu 3.punkts noteic, ka darba vietā, ņemot vērā attiecīgo situāciju, lieto citastarp šādas drošības zīmes: akustisks signāls – kodēts (iepriekš noteikts) skaņas signāls, kas tiek pārraidīts ar attiecīgu ierīci, neizmantojot cilvēka balsi vai to atdarinošu mākslīgi radītu balsi (*3.9.apakšpunkts*); vārdiska saziņa – saziņa, kas sniedz kodētu (iepriekš noteiktu) drošības informāciju ar cilvēka balsi vai to atdarinošu mākslīgi radītu balsi, izmantojot piemērotu ierīci (*3.10.apakšpunkts*).

Drošības zīmju noteikumu 8.punkts noteic, ka darba devējs nodrošina ar drošības zīmēm darba vietas, kurās darba vides risku vai nopietnas un tiešas briesmas nevar novērst vai samazināt ar kolektīvās aizsardzības tehniskajiem līdzekļiem, kā arī darba organizācijā lietotajiem līdzekļiem, metodēm un procedūrām. Darba devējs ir atbildīgs par attiecīgo drošības zīmju uzturēšanu. Darba devējs, izvēloties drošības zīmes, ņem vērā jebkuru darba vides risku darba vietā.

Drošības zīmju noteikumu 9.punkts noteic, ka nodarbināto iepazīstina ar darba vietā lietotajām drošības zīmēm un drošības zīmju (īpaši signālu un vārdiskas saziņas) nozīmi, kā arī instruē par drošības zīmju lietošanu.

No minētajām tiesību normām izriet, ka darba devējs ir atbildīgs par to, lai aprīkotu darba vietas ar darba vides risku novēršanai piemērotām drošības zīmēm, kā arī instruētu nodarbinātos par šo zīmju nozīmi un lietošanu.

[28] Tā kā pieteicējai bija no minētajām Drošības zīmju noteikumu normām izrietošs pienākums instruēt nodarbinātos par darba vietā lietojamo drošības zīmju, īpaši signālu un vārdiskās saziņas, nozīmi un pareizu lietošanu, nav pamatots pieteicējas arguments, ka pieteicējas darba drošības instrukciju kopums, kurā šāda informācija (instruktāža) nebija ietverta, atbilda normatīvo aktu prasībām. Līdz ar to inspekcija pamatoti ir konstatējusi trūkumus pieteicējas darba drošības instrukciju saturā un cietušo darbinieku neinstruēšanu par darba vietā īpašiem gadījumiem paredzēto drošības zīmju nozīmi un pareizu rīcību to darbības laikā.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka inspekcijas konstatējums par pieteicējas pieļauto Drošības zīmju noteikumu 9.punkta pārkāpumu ir pareizs.

V

[29] Strīdus aktos atzīts, ka neveicot uz veikala ēkas jumta notiekošo būvdarbu radīto iespējamo nopietno un tiešo briesmu novērtējumu un riskus veikala darba vidē un nedeleģējot veikala administrācijai pienākumu jebkāda apdraudējuma vai ar ugunsgrēku nesaistītas ugunsdrošības signalizācijas sistēmas raidītas trauksmes gadījumā nekavējoties veikt evakuāciju, ir atbildīga par šā akta 6.3.3.apakšpunktā noteikto nelaimes gadījuma cēloni (būvdarbu radīto darba vides risku ietekmes uz veikala darba vidi neizvērtēšana, veikala administrācijas un darbinieku neinformēšana par būvdarbu

radīto darba vides risku ietekmi uz veikala darba vidi) un ir pārkāpusi Darba vides uzraudzības noteikumu 18.2., 18.3. un 32.3.apakšpunktu.

Darba vides uzraudzības noteikumu 18.punkts noteic, ka darba vides risku novērtē ne retāk kā reizi gadā, kā arī: ja ir radušās pārmaiņas darba vidē (piemēram, mainījušies darba procesi, metodes, darba aprīkojums, vielu un produktu izmantošana vai ražošana, būtiski pārkārtota darba vieta) (*18.2.apakšpunkts*); ja konstatē apstākļu pasliktināšanos darba vidē vai neatbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām (*18.3.apakšpunkts*).

Savukārt Darba vides uzraudzības noteikumu 32.3.apakšpunkts noteic, ka darba devējs, nodrošinot darba vides iekšējās uzraudzības īstenošanu, veic pienākumu, atbildības un resursu sadali uzņēmumā un nosaka sadarbību starp nodarbinātajiem, kuriem uzticēta pirmās palīdzības sniegšana, ugunsgrēka dzēšana, nodarbināto evakuācija un citu ārkārtas situācijās nepieciešamo pasākumu veikšana.

[30] Strīdus aktos šajā sakarā norādīts, ka uz veikala ēkas jumta, nepārtraucot veikala darbību, 2013.gada 6.septembrī uzsākti atpūtas zonas izveidošanas būvdarbi. Veikta bruģēšana, betona elementu montāža, melnzemes substrāta pacelšana un izlīdzināšana, stādīti augi. Darbu veikšanai uz veikala ēkas jumta tika pacelts un iestrādāts apjomīgs būvmateriālu un melnzemes substrāta daudzums. 2013.gada 21.novembrī notika darbi uz jumta, kā arī ēkas pagrabstāvā tika veikti santehniskie darbi siltummezglā.

Strīdus aktos konstatēts, ka atbilstoši pieteicējas darba vides risku novērtējuma dokumentos norādītajam veikala darba vidē pastāvošo darba vides risku novērtējums (kopējs visiem attiecīgās kategorijas „Maxima XX" veikaliem, nevis konkrētā veikala risku individuāls novērtējums) veikts 2013.gada oktobrī. Novērtējumā konstatēts, ka darba vides riski nav mainījušies. Novērtējumā nav iekļauti un nav vērtēti būvniecības procesa radītie paaugstinātas bīstamības darba vides riski, kuriem nodarbinātie kopš 2013.gada 6.septembra bija pakļauti, veicot darbu zem aktīvas būvniecības zonas uz ēkas jumta.

Strīdus aktos norādīts, ka, neizvērtējot būvniecības radīto paaugstinātas bīstamības darba vides risku ietekmi uz veikala darba vidi, pieteicēja nav paredzējusi un nav veikusi nekādus preventīvus organizatoriskus darba aizsardzības pasākumus darbinieku informēšanai un aizsardzībai pret iespējamiem būvniecības radītiem apdraudējumiem.

Strīdus aktos norādīts, ka, uz veikala ēkas jumta sākoties būvdarbiem, veikala ēkas jumts kļuva nedalāmi saistīts ar uz to izvietoto būvlaukumu. Šādos apstākļos ar veikala tirdzniecības procesu saistītajiem darba vides riskiem pievienojās būvniecības kā augsta riska nozares darba vides riski, izraisot līdz tam nebijušu apdraudējumu veikala darba videi. Inspekcijas ieskatā, pieteicējai kā darba devējai bija pienākums šo papildu apdraudējumu izvērtēt, informēt par to veikala darbiniekus. Tāpat, kā norāda inspekcija, pieteicējai bija pienākums, veikalam strādājot šādos paaugstināta darba vides riska apstākļos, noteikt atbilstošus organizatoriskus un darba aizsardzības pasākumus, jo Darba aizsardzības likuma 27.panta pirmā daļa noteic, ka darba devējs ir atbildīgs par nodarbināto drošību un veselību darbā.

[31] Pieteicēja iebilst, ka darba vides risku novērtējums sakarā ar uzsāktajiem būvdarbiem nebija jāveic, jo būvniecības process uz veikala ēkas jumta nebija tiešā sakarā ar darbinieku veikala telpās veiktajiem darba pienākumiem, darbinieki nebija tiešā saskarē ar būvdarbiem un to veikšana nemainīja riskus, kuriem darbinieki ir pakļauti. Turklāt, kā norāda pieteicēja, atļauju būvdarbu veikšanai, neslēdzot veikalu, bija devušas valsts pārvaldes iestādes, un pieteicēja varēja paļauties, ka valsts pārvaldes iestādes ir izvērtējušas un atzinušas, ka būvdarbi nerada apdraudējumu veikalā nodarbinātajiem.

[32] Darba vides uzraudzības noteikumu 14.1.apakšpunkts noteic, ka darba devējs novērtē darba vides riskus, nodrošinot darba vides un tajā esošo darba vietu vai darba veidu pārbaudi un nosakot tajos pastāvošos darba vides faktorus un konstatējot faktorus, kuri rada vai var radīt risku nodarbināto drošībai un veselībai (1.pielikums).

Savukārt minēto noteikumu 1.pielikums, kā jau minēts, paredz izvērtēt darba vietas un darba telpas apkārtnes fizikālos faktorus.

Inspekcija pareizi norādījusi, ka, uz veikala ēkas jumta sākoties būvdarbiem, veikala ēkas jumts (kas vienlaikus bija veikala darba telpas griesti) kļuva nedalāmi saistīts ar būvlaukumu, kas bija izvietots uz tā. Tādējādi veikala darba telpas tiešā apkārtnē parādījās jauni, pirms tam nebijuši apstākļi, kurus bija nepieciešams izvērtēt, lai noteiktu to radītos iespējamos darba vides riskus un atbilstošu rīcību šo risku novēršanai.

Pieteicējai bija jāņem vērā, ka konkrētie būvdarbi bija saistīti ar liela smaguma (melnzemes substrāta, betona konstrukciju u.c.) izvietošanu uz veikala ēkas jumta. Tiesas ieskatā, šāda rakstura un apjoma būvdarbu uzsākšana darba telpas tiešā apkārtnē vērtējama kā darba vides pārmaiņas un apstākļu pasliktināšanās, kas atbilstoši Darba vides uzraudzības noteikumu 18.1. un 18.2.apakšpunktam prasa veikt darba vides risku pārvērtēšanu.

Tiesas ieskatā, no šāda apjoma un rakstura būvdarbu veikšanas uz veikala ēkas jumta acīmredzami izrietēja virkne darba vides faktoru, kurus pieteicēja kā veikala ēkā nodarbināto darba devēja varēja un kurus tai vajadzēja paredzēt un izvērtēt. Kā pareizi norādīts inspekcijas lēmumos, būvdarbu izraisītie potenciālie darba vides riska faktori bija, piemēram: iespējamas kļūdas būvprojektā vai ekspertīzēs; iespējamas kļūdas, organizējot darbus augstumā; iespējama smagu kravu krišana no augstuma; iespējami veikala jumta pārseguma bojājumi un deformācija, ko var izraisīt liela apjoma smagu būvmateriālu (bruģis, betona konstrukcijas, dolomīta šķembas) nepareiza nokraušana vienā vietā vai dažāda tehnoloģiska aprīkojuma (piemēram, vibroblietes) lietošana; iespējami neveiksmīgi veiktu būvdarbu izraisīti veikala ēkas inženiertīklu (ūdens/kanalizācijas, elektroapgādes, ugunsaizsardzības/ugunsdzēsības sistēmas u.c.) bojājumi; iespējamas būvniecības dalībnieku pieļautas kļūdas un normatīvo aktu pārkāpumi, cilvēka faktora izraisīti apdraudējumi.

[33] Pieteicēja atsaucas uz Darba vides uzraudzības noteikumu 22.punktu, kas noteic, ka darba vietās, kurās darba process ir saistīts ar nemainīgiem darba apstākļiem (piemēram, birojā), novērtējot darba vides risku, darba devējs ņem vērā specifiskos un raksturīgs (ierastos, pastāvīgos) darba apstākļus. Pieteicēja norāda, ka no minētās normas izriet, ka būvdarbi ārpus biroja telpām būtu jāuzskata par darba vidi neietekmējošiem apstākļiem, pretējā gadījumā nekādu darba vidi nevarētu atzīt par nemainīgiem darba apstākļiem.

Pieteicējas viedoklis nav pamatots. Kā jau minēts, veikala ēkas jumts, kas vienlaikus bija pieteicējas nodarbināto darba telpas griesti, bija kļuvis par būvlaukumu. Tas ir vērtējams kā izmaiņas darba telpas apkārtnē, un šādu izmaiņu radītie riski pieteicējai bija jānovērtē atbilstoši minēto noteikumu 1.pielikumam.

[34] Pieteicēja norāda, ka pieņēmums, ka būvdarbi uz ēkas jumta, kas nebija saistīti ar pieteicējas darbinieku darba pienākumu izpildi, jāvērtē kā darba vides riska faktors, neatbilst Ministru kabineta 2009.gada 28.aprīļa noteikumu Nr.359 „Darba aizsardzības prasības darba vietās" 18.5.apakšpunktam. Pieteicēja uzskata, ka no minētās normas izriet, ka pieteicējai kā darba devējai bija vienīgi pienākums nodrošināt, lai darbinieki nenokļūst uz ēkas jumta, taču jumta konstrukciju izturības izvērtējums neietilpa pieteicējas kompetencē.

Minētā tiesību norma noteic, ka telpu grīdas, sienas, griestus un jumtus projektē, ierīko un uztur, ievērojot, ka ir veikti pasākumi, lai novērstu darbu veikšanu vai nodarbināto nokļūšanu uz jumtiem, kas gatavoti no nepietiekami izturīgiem materiāliem vai citādi var apdraudēt nodarbināto drošību un veselību, ja vien netiek sagādāts aprīkojums, kas ļauj darbu veikt droši.

Tiesa norāda, ka minētā tiesību norma neregulē vērtējamo jautājumu, proti, to, vai pieteicējai bija pienākums veikt būvdarbu radīto darba vides

risku izvērtējumu. Tiesa jau iepriekš norādīja tiesību normas un faktisko apstākļus, no kuriem pieteicējai izrietēja darba vides risku pārvērtēšanas pienākums sakarā ar uz veikala ēkas jumta sāktajiem būvdarbiem.

[35] Pieteicēja norāda, ka iespējamos būvdarbu radītos riskus bija izvērtējušas valsts pārvaldes iestādes, kuras bija devušas atļauju veikt būvdarbus, neapturot veikala darbību. Pieteicēja arī norāda, ka nebija būvniecības procesa dalībniece un nebija iesaistīta būvdarbu veikšanā. Pieteicēja secina, ka būvdarbu radīto darba vides risku novērtējums nebija pieteicējas pienākums.

Tiesa pieteicējas viedoklim nepiekrīt. Kā pareizi norādījusi inspekcija, saskaņā ar Darba aizsardzības likuma 27.panta pirmo daļu darba devējs ir atbildīgs par nodarbināto drošību un veselību darbā. Minētā panta otrā daļa noteic, ka darba devēja atbildību neierobežo nodarbināto un kompetentu institūciju vai kompetentu speciālistu pienākumi darba aizsardzības jomā.

Tas nozīmē, ka atbildība par nodarbināto drošību un veselību darbā ir darba devējam, un viņam neatkarīgi no citu personu pienākumiem ir jāizvērtē visi darba vides riski, kuriem darba vietā var būt pakļauti nodarbinātie, un jāveic atbilstoši darba aizsardzības pasākumi.

Šajā sakarā nav nozīmes apstāklim, ka pieteicēja nebija būvniecības procesa dalībniece un nebija iesaistīta būvdarbu veikšanā. Nozīme ir tam, ka pieteicēja bija veikala ēkā nodarbināto darba devēja, no kā arī izrietēja pieteicējas pienākumi darba aizsardzības jomā.

[36] Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka strīdus aktos pamatoti ir norādīts uz pieteicējas pieļautajiem Darba vides uzraudzības noteikumu 18.2. un 18.3.apakšpunkta pārkāpumiem – būvdarbu radīto darba vides risku neizvērtēšanu.

Tā kā pieteicēja neveica būvdarbu radīto darba vides risku novērtējumu, pieteicēja attiecīgi nenoteica atbilstošus organizatoriskus un darba aizsardzības pasākumus, veikalam strādājot paaugstināta darba vides riska apstākļos. Tostarp pieteicēja nenoteica darbinieku pienākumu sadali risku īstenošanās gadījumā, arī nenoteica atbildīgos par nodarbināto evakuāciju un citu ārkārtas situācijās nepieciešamo pasākumu veikšanu. Tādējādi pieteicēja ir pieļāvusi inspekcijas konstatēto Darba vides uzraudzības noteikumu 32.3.apakšpunkta pārkāpumu.

VI

[37] Strīdus aktos norādīts, ka pieteicēja, neinformējot nodarbinātos par būvdarbu iespējamām izraisītām nopietnām un tiešām briesmām un nenodrošinot viņiem iespēju potenciāla apdraudējuma gadījumā brīvi atstāt apdraudētās darba vietas, ir atbildīga par šā akta 6.3.4.apakšpunktā noteikto nelaimes gadījuma cēloni (veikala darba organizācijas trūkumi, kuru rezultātā 2013.gada 21.novembrī ugunsdrošības signalizācijas sistēmas radīto akustisko trauksmes signālu un vārdiskās saziņas zīmju vairākkārtīgas darbības laikā nodarbinātajiem nav bijusi nodrošināta iespēja pārtraukt darbu un brīvi atstāt potenciāli apdraudētās darba vietas) un ir pārkāpusi Darba aizsardzības likuma 11.panta pirmās daļas 1. un 4.punktu.

Darba aizsardzības likuma 11.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka darba devējs nodrošina, lai nodarbinātie, kuriem saskaņā ar darba vides riska novērtējumu darbā var draudēt nopietnas un tiešas briesmas, nekavējoties tiktu informēti par šīm briesmām, kā arī par veiktajiem vai veicamajiem darba aizsardzības pasākumiem.

Savukārt minētā panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka darba devējs nodrošina, lai nopietnu un tiešu briesmu gadījumā nodarbinātie spētu pārtraukt darbu un atstāt apdraudēto darba vietu.

[38] Strīdus aktos šajā sakarā norādīts, ka kopš 2011.gada veikala ēkā darbojās automātiskā ugunsdrošības signalizācijas sistēma IFS-7002. Šī sistēma darbojas tādā veidā, ka, saņemot impulsus no trauksmes avota, ēkā ieslēdzas akustiskais trauksmes signāls, kuram pēc 10 sekundēm pa ēkā esošiem skaļruņiem seko vārdiskās saziņas zīme latviešu, krievu un angļu valodā ar tekstu: „Uzmanību! Uzmanību! Ēkā ir izveidojusies ekstremāla situācija! Lūdzu visus, saglabājot mieru un atbilstoši administrācijas norādījumiem, doties pie ēkas izejām!"

Trauksmes gadījumā, nostrādājot vienai vai vairākām detektoru zonām, uz sistēmas interaktīvās pults displeja tiek attēlota informācija par to, kurā zonā konstatēta trauksme. Kā arī tiek sākta laika atskaite līdz 2.fāzei. Skanot akustiskajam trauksmes signālam un vārdiskās saziņas zīmei, personāla rīcībā ir 10 sekundes, lai reaģētu uz trauksmi un, nospiežot pogu, iegūtu reakcijas laika pagarinājumu uz divām minūtēm. To laikā jāapseko trauksmes vieta un jānoskaidro, vai tā bijusi viltus vai reāla trauksme. Konstatējot viltus trauksmi vai ātri novēršot trauksmes cēloni un pēc tam uz pults nospiežot atbilstošus taustiņus, sistēma tiek atgriezta sākotnējā stāvoklī. Uzstādītā signalizācijas sistēmas programma paredzēja, ka neskaidrību gadījumā iespējams ieslēgt vēl trīs divu minūšu apsekošanas laika pagarinājumus.

Strīdus aktos konstatēts, ka no notikumu saraksta ierakstiem izriet, ka 2013.gada 21.novembrī pēc sistēmas pirmreizējās trauksmes signāla nostrādāšanas plkst.16.20 apsekošanas laika divi iespējamie papildu pagarinājumi nav tikuši izmantoti, bet informācija uz paneļa turpinājusi ziņot, ka trauksmes impulsu avots ir sprinkleru telpā zem ēkas esošajā pagrabā sakarā ar ūdens noplūdi no sprinkleru sistēmas. No plkst.16.20 līdz plkst.17.05 interaktīvais panelis vairākkārt ticis restartēts pēc katras atkārtotās trauksmes izcelšanās, jo akustiskos trauksmes signālus un vārdiskās saziņas zīmes apsargam nav izdevies izslēgt. Līdz ar to viss algoritms ar trauksmes signāliem un evakuācijas paziņojumiem katru reizi sācies no jauna.

Ap plkst.16.30 apsargs zvanījis uz sistēmu apkalpojošo uzņēmumu SIA „Vesmann" un tehniskai palīdzībai izsaucis šā uzņēmuma pārstāvi, kurš veikalā ieradies ap plkst.17.05. Viņš atbilstoši lietotāja instrukcijai pultī uz laiku izolējis signālus no sprinkleru telpas un devies pārbaudīt šo zonu. Tā kā signāli no zonas bija izolēti, akustiskie trauksmes signāli un vārdiskās saziņas zīmes vairs neskanēja. Plkst. 17.45 notika veikala ēkas griestu un nesošo konstrukciju pirmais nogruvums.

Strīdus aktos norādīts, ka veikala ēkā uzstādītās automātiskās ugunsdrošības signalizācijas sistēmas raidītie akustiskie signāli un vārdiskā saziņa ir īpašiem gadījumiem paredzētās drošības zīmes, kas noteiktas Drošības zīmju noteikumu 3.9., 3.10.apakšpunktā, 12.punktā, 14.1.apakšpunktā. Tāpat tās noteiktas Latvijas valsts standarta LVS 446 „Ugunsdrošībai un civilajai aizsardzībai lietojamās drošības zīmes un signālkrāsojums" 3.11., 3.12., 5.1., 5.3., un 6.11.apakšpunktā.

Strīdus aktos norādīts, ka skanošie ugunsdrošības sistēmas raidītie akustiskie trauksmes signāli un vārdiskās saziņas zīmes attiecās uz visiem ēkā esošajiem. Trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīmes teksts nesaturēja informāciju par trauksmes cēloni, bet aicināja visus, saglabājot mieru un sekojot administrācijas norādījumiem, doties pie ēkas izejām.

No plkst.16.20. līdz 17.05 trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme skanēja vairākkārtīgi un ilgstoši. Taču veikala administrācija nedeva nodarbinātajiem un pircējiem nekādus norādījumus par evakuāciju.

No veikala direktores vietnieču, menedžeru, vecākās kasieres, apsargu, kā arī cietušā kasiera /pers. L/ sniegtajiem paskaidrojumiem inspekcija konstatējusi, ka, vairākkārtīgi un ilgstoši skanot trauksmes signālam un vārdiskās saziņas zīmei, neviens no darbiniekiem nezināja, kā rīkoties, un neviens neuzņēmās atbildību pārtraukt tirdzniecību un sākt veikala evakuāciju. Pieteicējas veikala darbiniekiem netika ļauts pamest darba vietas. To paskaidrojumos apliecinājis /pers. L/ un vecākā kasiere /pers. AK/. Tādēļ tirdzniecība turpinājās līdz jumta sabrukšanai.

Strīdus aktos norādīts, ka saskaņā ar pieteicējas veikala 2011.gadā apstiprinātā Civilās aizsardzības plāna 14.sadaļas „Preventīvie, gatavības,

reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumi" 2.1., 2.4.5., 2.5.1., 2.5.2., 2.5.5., 2.6., 2.7.apakšpunktu ugunsdrošības signalizācijas sistēmas IFS-7002 raidītie akustiskie trauksmes signāli un vārdiskās saziņas zīmes evakuācijas rīkojuma pārraidīšanai ir paredzēti ne tikai ugunsgrēka un sistēmas bojājumu gadījumiem, bet arī citu ārkārtas situāciju izziņošanai un ēkā esošo cilvēku evakuācijas sākšanai.

Strīdus aktos norādīts, ka, atrodoties zem aktīvu būvdarbu zonas, kad 2011.gada 21.novembrī ugunsdrošības trauksmes signalizācijas sistēma vairākkārtīgi un ilgstoši raidīja trauksmes signālus un vārdiskās saziņas zīmes teksts pieprasīja evakuāciju, informācija uz signalizācijas pults displeja ziņoja par nezināma cēloņa izraisītu ūdens noplūdi no sprinkleru sistēmas, bija nekavējoties jāuzsāk cilvēku evakuācija un tikai tad jāveic pakārtotās darbības, lai noskaidrotu signalizācijas sistēmas raidītās trauksmes iemeslu.

[39] Pieteicējas iebildumu būtība ir tāda, ka pamats evakuācijas veikšanai ir objektīvi konstatējama bīstama situācija, nevis drošības zīmju skanēšana pati par sevi. Pieteicējas ieskatā, tā kā ugunsdrošības signalizācijas sistēma ziņoja par cilvēku evakuācijas nepieciešamību sakarā ar ēkā it kā izcēlušos ugunsgrēku, taču ugunsgrēka nebija, evakuācija nebija jāveic.

Izvērtējot to, vai ugunsdrošības signalizācijas darbības dēļ bija pamats veikt evakuāciju, tiesa secina turpmāk minēto.

[40] Tiesa konstatē, ka atbilstoši pieteicējas iesniegtās uzņēmuma „*Kofler Energies Ingenieurgesellschaft mbH*" veiktā pētījuma „Ekspertīze: Tirdzniecības centra „Maxima", Rīga, jumta sabrukšana" 9.-19.lappusē ietvertajam izvilkumam no ugunsgrēka trauksmes paneļa trauksmes žurnāla (*lietas 16.sējuma 157.-167.lapa*) 2013.gada 21.novembrī plkst.16.21 ugunsgrēka trauksmes sistēma izziņoja ugunsgrēka trauksmes pirmo fāzi sakarā ar to, ka sprinkleru telpā bija notikusi elektrosūkņa aktivēšana. Pēc 12 sekundēm sistēma izziņoja ugunsgrēka trauksmes otro fāzi.

Trauksmes pirmajā fāzē ieslēdzas akustiskais trauksmes signāls. Otrajā fāzē tam pievienojas vārdiskās saziņas zīme (*liecinieka /pers. AB/ liecība, lietas 19.sējuma 14.lapa*).

Plkst.16.23 veikala apsargs trauksmi manuāli izslēdza (žurnāla ieraksts „iziešana no ugunsgrēka stāvokļa"). Taču jau pēc divām sekundēm trauksmes algoritms sākās no jauna, jo no sprinkleru telpas turpināja pienākt trauksmes signāli. No plkst.16.21-16.41 sistēma ugunsgrēka trauksmi izziņoja un tika manuāli pārstartēta („iziešana no ugunsgrēka stāvokļa") 38 reizes. Katru reizi pēc sistēmas pārstartēšanas trauksmes algoritms divu sekunžu līdz aptuveni pusminūtes laikā sākās no jauna. Kā izriet no minēto žurnālu ierakstiem, pēc trauksmes algoritma kārtējā sākuma plkst.16.41 sistēma vairs netika pārstartēta, un sistēmas izziņotā ugunsgrēka trauksmes otrā fāze nepārtraukti ilga no plkst.16.42 līdz plkst.17.05.

Ap plkst.17.05 veikalā ieradās sistēmu apkalpojošā uzņēmuma SIA „Vesmann" pārstāvis /pers. AB/. Konstatējis, ka trauksmes signāli tiek saņemti no sprinkleru dzēšanas sistēmas sūkņu stacijas, kas atradās ēkas pagrabstāvā, viņš izolēja no sprinkleru sistēmas ienākošos signālus (žurnāla ieraksts „zonas aizliegšana" plkst.17.05), lai sistēma nedotu atkārtotus trauksmes signālus no šīs zonas (*/pers. AB/ liecība, lietas 19.sējuma 13.-14.lapa*).

Tādējādi, kā pareizi konstatējusi inspekcija, no plkst.16.21.-17.05 ugunsdrošības sistēma vairākkārtīgi un ilgstoši izziņoja ugunsgrēka trauksmi. Trauksmes izziņošana ietvēra akustisko trauksmes signālu un vārdiskās saziņas zīmi.

Skanošā vārdiskās saziņas zīme bija ar tekstu „Uzmanību! Uzmanību! Ēkā ir izveidojusies ekstremāla situācija! Lūdzu visus, saglabājot mieru un atbilstoši administrācijas norādījumiem, doties pie ēkas izejām!"

[41] Drošības zīmju noteikumi saskaņā ar to 1.punktu nosaka darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā. Saskaņā ar šo noteikumu 2.punktu drošības zīme ir uz konkrētu objektu, darbību vai situāciju attiecināma zīme, signālkrāsojums, akustisks vai roku signāls, kā arī vārdiska saziņa, kas sniedz drošības informāciju darba vietā.

Akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme, kā jau minēts, paredzēta šo noteikumu 3.9. un 3.10 apakšpunktā.

Drošības zīmju noteikumu 14.1.apakšpunkts paredz, ka izgaismotu zīmi, akustisku signālu vai vārdisku saziņu lieto īpašos gadījumos, ja nepieciešams informēt par bīstamību vai risku, dot norādījumus par konkrētas darbības izpildi, kā arī evakuācijas gadījumos.

Drošības zīmju noteikumu 21.punkts paredz, ka izgaismotas zīmes un akustiska signāla ieslēgšana norāda uz attiecīgas darbības sākumu, un tie paliek ieslēgti līdz darbības beigām.

No minētajām tiesību normām izriet, ka akustisks skaņas signāls un vārdiskās saziņas zīme ir īpašiem gadījumiem paredzētas drošības zīmes, kuras lieto, ja nepieciešams informēt par bīstamību vai risku un dot norādījumus par konkrētas darbības izpildi, arī evakuāciju; sākot skanēt šādai drošības zīmei vai to kopumam, personām ir jāveic zīmju prasītās darbības.

[42] Pieteicēja norāda, ka Ministru kabineta 2004.gada 17.februāra noteikumu Nr.82 „Ugunsdrošības noteikumi" 16.punkts paredz pienākumu organizēt cilvēku evakuāciju vienīgi ugunsgrēka gadījumā, nevis jebkurā gadījumā, kurā nostrādājusi automātiskā ugunsdrošības signalizācijas sistēma.

Tiesa norāda, ka minēto Ministru kabineta noteikumu 16.punkts neregulē rīcību gadījumā, ja skan akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme. Minētā norma paredz: „Ugunsgrēka gadījumā juridiskās personas vadītājs pirms Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta ierašanās organizē: 16.1. cilvēku evakuāciju un citus ugunsdzēsības pasākumus; 16.2. tehnoloģisko iekārtu, elektroietaišu un inženierkomunikāciju atvienošanu vai pārslēgšanu uz darba režīmu, kas neveicina ugunsgrēka attīstību un neierobežo tā dzēšanu; 16.3. neatliekamās medicīniskās palīdzības vai avārijas dienestu izsaukšanu (ja nepieciešams)". Tātad norma attiecas uz objektīvu ugunsgrēka gadījumu, neatkarīgi no tā, kādā veidā ugunsgrēks ir konstatēts.

Tā kā šī tiesību norma neregulē rīcību gadījumā, ja skan akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme (tas nav normas regulēšanas priekšmets), tā pati par sevi nevar tikt izmantota, lai pamatotu jebkādu rīcības modeli akustiskā trauksmes signāla un vārdiskās saziņas zīmes skanēšanas gadījumā. Kā jau tiesa norādīja, Drošības zīmju lietošanu regulē Drošības zīmju noteikumu normas.

[43] Attiecībā uz pieteicējas argumentu, ka pamats evakuācijas veikšanai ir objektīvi konstatējama bīstama situācija, nevis drošības zīmju skanēšana pati par sevi, tiesa norāda, ka akustiskā trauksmes signāla un vārdiskās saziņas zīmes skanēšanas gadījumā ir prezumējams, ka šo īpašiem gadījumiem paredzēto drošības zīmju darbībai ir *iemesls*. Citādi trauksmes sistēmu uzstādīšanai nebūtu jēgas.

Tā konkrētajā gadījumā konstatējams, ka veikala ēkā bija uzstādīta ugunsdrošības trauksmes signalizācija, kura bija ieprogrammēta noteiktās bīstamās situācijās izziņot trauksmes signālu. Konkrētajā gadījumā sistēma ziņoja par ugunsgrēka trauksmi, atbilstoši ieprogrammētajam algoritmam secīgi ieslēdzot akustisko skaņas signālu un vārdiskās saziņas zīmi, kas norādīja uz nepieciešamību atstāt ēku. Līdz ar to pamats evakuācijai bija nevis akustiskā signāla un vārdiskās saziņas zīmes skanēšana *pati par sevi*, kā norāda pieteicēja, bet ugunsaizsardzības sistēmas ziņojums par *bīstamu situāciju*.

Nav pamata pieteicējas apgalvojumiem par „viltus ugunsgrēka trauksmi". Sistēma ziņoja par ugunsgrēka trauksmi atbilstoši tam, kā bija ieprogrammēta. Un konkrēti, no ugunsgrēka trauksmes paneļa trauksmes žurnāla ierakstiem redzams, ka sistēma ugunsgrēka trauksmi izziņoja tāpēc, ka notika elektrosūkņa aktivēšana. Signāli pienāca no sprinkleru telpas. Ja sistēma brīdina par apdraudējumu, tad bez pilnīgas trauksmes cēloņa noskaidrošanas un novēršanas patvaļīgi pieņemt, ka sistēma nedarbojas pareizi un uzskatīt sistēmas darbību par „viltus ugunsgrēka trauksmi", nav ne pamatoti, ne saprātīgi.

Tiesa neapgalvo, ka, operatīvi konstatējot un novēršot trauksmes cēloni, kā rezultātā trauksme sistēmā vairs nepienāk un akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme attiecīgi vairs neskan (sistēmā bija ieprogrammēta iespēja vairāku divas minūtes garu intervālu laikā apsekot sektoru, no kura pienācis trauksmes signāls, un novērst trauksmes cēloni), būtu jāveic evakuācija. Šādā gadījumā patiešām varētu secināt, ka apdraudējuma nav, jo brīdināšanai par apdraudējumu paredzētā sistēma uz tādu vairs nenorādītu.

Taču konkrētajā gadījumā veikala darbiniekiem neizdevās novērst trauksmes cēloni un pārtraukt trauksmes signālu pienākšanu. Tāpēc, ilgstoši un pastāvīgi skanot īpašos gadījumos lietojamam akustiskajam trauksmes signālam un vārdiskās saziņas zīmei, veikala administrācijai bija jāsāk veikala ēkā esošo cilvēku evakuācija. Tikai pēc trauksmes cēloņa noskaidrošanas un novēršanas, kā rezultātā vairs nepienāktu trauksmes signāli un neskanētu akustiskais trauksmes signāls un vārdiskās saziņas zīme, nodarbinātie varētu atgriezties veikala ēkā un atsākt darbu.

[44] Turklāt, kā tiesa atzina jau iepriekš, veikalā bija jābūt izvērtētiem un ņemtiem vērā būvdarbu radītajiem papildu darba vides riskiem, kā arī bija jābūt noteiktiem atbilstošiem organizatoriskajiem pasākumiem šo risku mazināšanai. Šādos apstākļos, ilgstoši un nepārtraukti skanot trauksmes signālam un personālam nespējot operatīvi novērst trauksmes cēloni, *vēl jo vairāk* bija jāveic evakuācija, jo parastajiem darba vides riskiem bija pievienojušies arī būvdarbu radītie papildu riski, kuriem bija jābūt ņemtiem vērā darba vides risku novērtējumā.

[45] Tiesa arī norāda, ka Drošības zīmju noteikumu normas, kas regulē drošības zīmju lietošanu, pēc savas uzbūves ir līdzīgas Ministru kabineta 2004.gada 29.jūnija noteikumu Nr.571 „Ceļu satiksmes noteikumi" normām, kas regulē ceļa zīmju, citu ceļa apzīmējumu un luksoforu lietošanu. Pieteicējas apgalvojums, ka drošības zīmes, kas informē par bīstamību un pieprasa veikt noteiktu rīcību, skanēšana nav pamats attiecīgās rīcības veikšanai, ja nav konstatējams apdraudējums, ir līdzvērtīgs apgalvojumam, ka aizlieguma signāla degšana luksoforā pie dzelzceļa pārbrauktuves, kas atbilstoši minēto Ministru kabineta 2004.gada 29.jūnija noteikumu Nr.571 „Ceļu satiksmes noteikumi" 168.punktam aizliedz uzbraukt uz pārbrauktuves, nav pamats atturēties no uzbraukšanas uz dzelzceļa pārbrauktuves, ja nav konstatējams vilciens. Kā jau norādīts, Drošības zīmju noteikumu normas noteic, ka drošības zīmes darbības laikā ir jāveic drošības zīmēs paredzētās darbības.

[46] Pieteicēja norāda, ka tās darbinieki brīdī, kad tika izziņota trauksme veikala ēkā, rīkojās atbilstoši normatīvo aktu un darba aizsardzības instrukciju prasībām. Proti, veikala apsargs veica telpu apsekošanu un videonovērošanas sistēmas pārbaudi. Veikala direktora vietniece veica telpu apskati. Tā kā ugunsgrēks netika konstatēts, cilvēku evakuācija netika veikta, jo šāda prasība, pieteicējas ieskatā, neizrietēja ne no normatīvajiem aktiem, ne darba aizsardzības instrukcijām.

Tiesa jau norādīja, ka Drošības zīmju noteikumu normas paredz, ka drošības zīmju prasības ir jāpilda. Vienīgi pēc tam, kad ir novērsts apdraudējums, par kuru ziņo drošības zīme, vai konstatēts, ka apdraudējuma nav, un attiecīgi ir pārtraukta drošības zīmes darbība, ir pamats uzskatīt, ka drošības zīmes prasības ir zaudējušas aktualitāti. Taču konkrētajā gadījumā, kā jau konstatēts, veikala darbiniekiem neizdevās novērst akustiskā skaņas signāla un vārdiskās saziņas zīmes darbības cēloni. Tāpēc nebija pamata uzskatīt, ka apdraudējuma nav, un drošības zīmju prasības bija jāpilda.

Vienīgi pēc tam, kad būtu konstatēts un novērsts ugunsdrošības sistēmas trauksmes cēlonis, būtu pamats apgalvot, ka apdraudējuma nav un nodarbinātie varētu atgriezties savās darba vietās.

[47] Kā izriet no liecinieka /pers. AB/ liecības, pēc „zonas izolēšanas", kas tika veikta plkst.17.05, viņš devās apsekot telpas un konstatēt trauksmes cēloni. Saskaņā ar sistēmas pultī redzamo informāciju trauksmes signāli pienāca no sprinkleru telpas ēkas pagrabstāvā. Liecinieks devās uz pagrabstāvu. Ieejot pagrabstāvā, liecinieks dzirdēja, ka skan trauksmes zvans no sprinkleru sistēmas. Ieejot sūkņu stacijā (sprinkleru telpā), liecinieks konstatēja, ka ir nostrādājis viens no sprinkleru dzēšanas virzieniem un iedarbojies ugunsdzēsības sūknis. Novērtējis situāciju un paskatījies dzēšanas virzienā, liecinieks konstatējis, ka spiediens nekrīt. Tāpēc liecinieks pārslēdzis sūkņus rokas darba režīmā. Tālāk liecinieks devies apsekot pagraba telpas, jo attiecīgais dzēšanas virziens bija attiecībā uz pagrabstāvu. Pagrabstāvā atradās arī būvniecības kompāniju darbinieki. Viņi lieciniekam norādīja vairākas vietas, kurās bija mitrums, kas, iespējams, varēja būt ugunsdzēsības sistēmas darbības sekas. Laikā, kad liecinieks apsekoja pagrabtelpas, notika nogruvums (*lietas 19.sējuma 14.-15.lapa*).

Tātad veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums notika pirms tam, kad bija pabeigta ugunsdrošības trauksmes sistēmas darbības iemeslu noskaidrošana un attiecīgi varēja tikt izslēgta apdraudējuma, par kuru ziņoja sistēma, esība. Šajā laikā veikala ēkā nodarbinātie, kuriem bija jābūt evakuētiem, vēl nebūtu varējuši atgriezties darba vietās. Kā jau minēts, darba atsākšana varēja notikt tikai pēc tam, kad bija noskaidrots un novērsts trauksmes cēlonis.

[48] Evakuācija tomēr nebija notikusi un cietušie darbinieki veica darbu savās darba vietās, jo veikala administrācija nebija ņēmusi vērā ugunsdzēsības trauksmes sistēmas raidīto akustisko trauksmes signālu un vārdiskās saziņas zīmju darbību. Kā no veikala direktores vietnieču, menedžeru, vecākās kasieres, apsargu un cietušā kasiera /pers. L/ paskaidrojumiem pamatoti konstatējusi inspekcija, neviens no darbiniekiem nezināja, kā rīkoties, vairākkārtīgi un ilgstoši skanot akustiskajam trauksmes signālam un vārdiskās saziņas zīmei, un neviens neuzņēmās atbildību pārtraukt tirdzniecību un sākt veikala evakuāciju.

Tiesa atzīst, ka inspekcija pamatoti novērtējusi šādu situāciju kā pieteicējas pieļautus veikala darba organizācijas trūkumus.

Pieteicēja šajā sakarā nepamatoti norāda, ka par trūkumiem veikala darba organizācijā, kuru rezultātā nodarbinātajiem nav bijusi iespēja pārtraukt darbu un brīvi atstāt potenciāli apdraudētās darba vietas, būtu pamats runāt vienīgi tad, ja ugunsgrēka gadījumā būtu pieņemts lēmums veikt evakuāciju, taču darba organizācijas dēļ kāds no darbiniekiem nebūtu varējis laikus evakuēties. Tiesa norāda, ka tieši tas, ka lēmums par evakuāciju nevarēja tikt pieņemts, jo pieteicējas darba aizsardzības instrukciju saturs bija nepilnīgs, darbinieki nebija informēti par īpašos gadījumos lietojamo drošības zīmju nozīmi un pareizu rīcību to darbības laikā, nebija veikta būvdarbu radīto darba vides risku novērtēšana un noteikti atbilstoši organizatoriski pasākumi to novēršanai, kā arī veikala darbinieki nebija informēti par būvdarbu radītajiem darba vides riskiem, vērtējams kā pieteicējas pieļauti veikala darba organizācijas trūkumi, kuru rezultātā 2013.gada 21.novembrī ugunsdrošības signalizācijas sistēmas radīto akustisko trauksmes signālu un vārdiskās saziņas zīmju vairākkārtīgas un ilgstošas darbības laikā nodarbinātajiem nav bijusi nodrošināta iespēja pārtraukt darbu un brīvi atstāt potenciāli apdraudētās darba vietas.

[49] Līdz ar to ir pareizs strīdus aktos konstatētais, ka pieteicēja ir pārkāpusi Darba aizsardzības likuma 11.panta pirmās daļas 1. un 4.punktu.

VII

[50] Ievērojot, ka tiesa ir atzinusi, ka pieteicēja ir pieļāvusi darba aizsardzības tiesību normu pārkāpumus, tālāk pārbaudāms, vai šie pārkāpumi ir cēloniskā sakarā ar to, ka notika nelaimes gadījums darbā ar pieteicējas darbiniekiem.

Kā jau minēts, cēloniskā sakara esība pārbaudāma tādējādi, ka no to apstākļu kopuma, kuros notika nelaimes gadījums darbā, izslēdzami tie apstākļi, kuru esība cēloniskā sakarā ar notikušo nelaimes gadījumu darbā pārbaudāma. Savukārt visi pārējie apstākļi atstājami negrozīti. Gadījumā, ja bez pārbaudāmā apstākļa nelaimes gadījums darbā nebūtu noticis, tas atzīstams par esošu cēloniskā sakarā ar nelaimes gadījumu. Savukārt gadījumā, ja pārbaudāmā apstākļa neesības gadījumā nelaimes gadījums darbā tik un tā būtu noticis, pārbaudāmais apstāklis nav atzīstams par cēloniskā sakarā esošu ar notikušo nelaimes gadījumu (*sk. un sal: M.Leja. Neuzmanīga līdznodarīšana krimināltiesībās. Jurista vārds, 2011.gada 30.augusts, Nr.35 (682)*).

[51] Tiesa ir konstatējusi, ka pieteicējas pieļauto darba aizsardzības tiesību normu pārkāpumu dēļ 2013.gada 21.novembrī no plkst.16.21, vairākkārtīgi un ilgstoši skanot akustiskajam trauksmes signālam un vārdiskās saziņas zīmei, kas pieprasīja sakarā ar ārkārtas situāciju atstāt ēku, evakuācija, kurai bija jānotiek, nenotika.

Tiesa atzīst, ka evakuācijas nenotikšana ir visu konstatēto pieteicējas piekļauto darba aizsardzības noteikumu pārkāpumu kumulatīvas iedarbības sekas. Pieteicējas pieļautie darba aizsardzības pārkāpumi ir savstarpēji tik cieši saistīti, ka tos nevar sadalīt. Viens aspekts ir, ka pieteicēja nebija instruējusi nodarbinātos par īpašos gadījumos lietojamo drošības zīmju nozīmi un pareizu lietošanu. Otrs aspekts ir, ka pieteicēja nebija veikusi darba vides risku papildu izvērtējumu sakarā ar to, ka uz veikala jumta bija uzsākti būvdarbi, un nebija informējusi veikala darbiniekus un administrāciju par šiem papildu riskiem, kā arī nebija noteikusi atbilstošus organizatoriskus pasākumus aizsardzībai pret nopietnām un tiešām briesmām. Šādi pasākumi bija jānoteic jebkurā gadījumā, taču *vēl jo vairāk* tāpēc, ka parastajiem darba vides riskiem bija pievienojušies būvdarbu radītie papildu darba vides riski. Gan tas, ka darbinieki un veikala administrācija nebija pienācīgi informēti un instruēti, gan tas, ka darba vides risku novērtējums bija nepilnīgs un nebija noteikta efektīva organizatoriskā sistēma aizsardzībai pret nopietnām un tiešām briesmām, summējās veikala darba organizācijas trūkumos, kuru dēļ 2013.gada 21.novembrī pēc plkst.16.21, vairākkārtīgi un ilgstoši skanot akustiskajam trauksmes signālam un vārdiskās saziņas zīmei, veikala administrācija neuzsāka un neveica cilvēku evakuāciju no veikala ēkas.

Tādējādi atzīstams, ka gadījumā, ja nebūtu notikuši pieteicējas pieļautie darba aizsardzības tiesību normu pārkāpumi, pēc plkst16.21 tiktu sākta evakuācija no darba vietām veikala ēkā. No notikumu hronoloģijas izriet, ka plkst.17.45, kad notika veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju pirmais nogruvums, ugunsgrēka trauksmes cēloņu noskaidrošana vēl nebija pilnībā pabeigta. Tāpēc evakuētie darbinieki vēl nebūtu varējuši atgriezties darba vietās veikala ēkā. Tādējādi viņi nebūtu cietuši jumta un nesošo konstrukciju nogruvumā. Proti, ar viņiem nebūtu noticis nelaimes gadījums darbā. Citādāk būtu, ja ugunsdzēsības signalizācijas ieslēgšanās iemesli būtu noskaidroti pirms ēkas jumta nogruvuma, un darbinieki būtu atgriezušies savās darba vietās, pēc kā būtu noticis nogruvums. Tādā gadījumā nebūtu pamata uzskatīt, ka pieteicējas pieļautie darba drošības noteikumu pārkāpumi ir cēloniskā sakarā ar darbiniekiem nodarītajiem miesas bojājumiem vai nāvi.

Pieteicēja nepamatoti norāda, ka inspekcija vadījusies no spekulatīviem pieņēmumiem par to, kas būtu varējis notikt, ja akustiskā signāla un vārdiskās saziņas zīmju skanēšanas dēļ pieteicēja būtu veikusi evakuāciju. Kā jau tiesa norādīja, no notikumu hronoloģijas izriet, ka gadījumā, ja atbilstoši darba aizsardzības tiesību normu prasībām būtu veikta evakuācija, nogruvuma brīdī cietušie darbinieki veikala ēkā neatrastos.

Līdz ar to tiesa atzīst, ka pieteicējas pieļautie darba aizsardzības tiesību normu pārkāpumi ir cēloniskā sakarā ar nelaimes gadījumu darbā, kas notika ar cietušajiem darbiniekiem.

[52] Pieteicēja norāda, ka fakts, ka īsi pirms nelaimes gadījuma iedarbojās ugunsdzēsības trauksmes signalizācija, nav saistīts ar nelaimes gadījuma cēloni – veikala ēkas konstrukciju nogruvumu. Pieteicēja norāda, ka ugunsdzēsības trauksmes signalizācijas darbībai neilgi pirms ēkas konstrukciju nogruvuma bija gadījuma raksturs, proti, notikusi sagadīšanās. To apstiprina pieteicējas iesniegtā uzņēmuma „*Kofler Energies Ingenieurgesellschaft Niederlassung Braunschweig*" veiktā pētījuma slēdziens (*lietas 16.sējuma 33.-263.lapa*). Pieteicēja norāda, ka juridiskā atbildība nevar iestāties gadījumā, ja cēloniskajam sakaram ir nejaušības raksturs, proti, ir notikusi sagadīšanās.

Tiesa norāda, ka šajā lietā nav jānosaka cēloniskā sakarība starp ugunsdzēsības trauksmes signalizācijas darbību un ēkas sabrukšanu. Cēloniskā sakarība ir jānosaka starp pieteicējas pieļautajiem darba aizsardzības tiesību normu pārkāpumiem un notikušo nelaimes gadījumu darbā. Neatkarīgi no tā, kāda iemesla dēļ ugunsdrošības trauksmes signalizācija skanēja, tā kā tā skanēja ilgstoši un trauksmes cēloni neizdevās operatīvi novērst un attiecīgi signalizācijas darbību pārtraukt, veikala administrācijai bija jāveic nodarbināto evakuācija no veikala ēkas. Kā jau norādīts, ja evakuācija būtu veikta, tad brīdī, kad notika konstrukciju nogruvums, cietušie darbinieki nebūtu atradušies darba vietās veikala ēkā un ar viņiem nebūtu noticis nelaimes gadījums darbā.

Tāpat lietā nav nozīmes tam, kāda iemesla dēļ notika ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvums. Tostarp lietā nav jānoskaidro, vai konstrukciju nogruvuma cēlonis bija uz veikala ēkas jumta notiekošie būvdarbi. Būvdarbu aspektā lietā ir būtiski tikai tas, ka to raksturs un apjoms bija tāds, ka to sākšanas dēļ bija jāveic papildu darba vides risku izvērtējums un jānosaka izrietoši drošības pasākumi. Attiecībā uz ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvumu lietā svarīgs ir vienīgi fakts, ka nogruvums notika, un ka šis nogruvums kopā ar pieteicējas pieļautajiem darba aizsardzības tiesību normu pārkāpumiem ir cēloniskā sakarā ar nelaimes gadījumu darbā.

Tiesa neizslēdz, ka veikala ēkas jumta un nesošo konstrukciju nogruvuma un nepieciešamības veikt evakuāciju no veikala ēkas sakritībai laika ziņā varētu būt bijis nejaušības raksturs. Taču lietā izskatāmā jautājuma kontekstā nav nepieciešams, lai atsevišķi apstākļi, kas ir cēloniskā sakarā ar nelaimes gadījumu darbā, būtu cēloniskā sakarā viens ar otru. Ir pilnīgi iespējams, ka notikums notiek vairāku cēloņu summēšanās rezultātā; to sauc par kumulatīvu cēloņsakarību (*sk. un sal: M.Leja. Neuzmanīga līdznodarīšana krimināltiesībās. Jurista vārds, 2011.gada 30.augusts, Nr.35 (682)*). Kā tiesas sēdē norādīja inspekcijas pārstāve, praksē reti ir tie nelaimes gadījumi darbā, kuriem ir tikai viens cēlonis. Jāsaprot, ka nelaimes gadījuma darbā izmeklēšana un cēloņu noteikšana notiek, lai uzlabotu darba vides drošību. Tāpēc šajā izmeklēšanā jākonstatē un jāizvērtē visi tie apstākļi, kuri ir nozīmīgi no darba aizsardzības viedokļa, lai turpmāk varētu pilnveidot darba aizsardzības sistēmu.

Pieteicēja arī nepamatoti atsaucas uz to, ka apstākļu nejaušas sagadīšanās gadījumā nevar iestāties juridiskā atbildība. Šajā lietā netiek vērtēta un noteikta pieteicējas juridiskā atbildība kā tāda. Lietas būtība ir noteikt nelaimes gadījuma darbā cēloņus, lai nelaimes gadījumu darbā varētu uzskaitīt, kā arī, lai turpmāk, balstoties uz notikušā nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanas rezultātiem, varētu pilnveidot darba aizsardzības sistēmu un novērst jaunu nelaimes gadījumu darbā notikšanu līdzīgos apstākļos. Tāpēc lietā ir būtiski novērtēt visus no darba aizsardzības aspekta svarīgos apstākļus.

[53] Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka pieteicējas iebildumi pret strīdus aktu 6.3.2.-6.3.4.apakšpunktā konstatētajiem nelaimes gadījuma darbā cēloņiem nav pamatoti.

VIII

[54] Pieteicēja norādījusi uz nelaimes gadījuma izmeklēšanā pieļautiem procesuālajiem pārkāpumiem. Šajā sakarā pieteicēja uzskata, ka inspekcija prettiesiski pagarinājusi nelaimes gadījuma izmeklēšanas termiņu, izmeklēšana nav bijusi objektīva, kā arī inspekcija ir pārkāpusi savas

kompetences robežas.

Attiecībā uz šiem pieteicējas argumentiem tiesa norāda turpmāk minēto.

[55] Pieteicēja norāda, ka inspekcija vairākkārt prettiesiski pagarinājusi nelaimes gadījuma izmeklēšanas termiņu.

Pieteicēja šajā sakarā norāda, ka saskaņā ar Izmeklēšanas noteikumu 21.punktu gadījumā, kurā darbinieks ir smagi cietis, akts par nelaimes gadījumu darbā jāsastāda 15 darbdienu laikā un šo termiņu nevar pagarināt. Pieteicēja uzskata, ka gadījumos, kuros darbinieks ir gājis bojā un nelaimes gadījuma izmeklēšanas termiņa pagarināšanas iespēju paredz Izmeklēšanas noteikumu 60.3.apakšpunkts, termiņš tomēr nevar tikt pagarināts vairākkārtīgi. Pieteicēja uzskata, ka inspekcija izmeklēšanas termiņa pagarināšanu prettiesiski pamatojusi ar Izmeklēšanas noteikumu 60.[1]punktu, kas stājās spēkā 2014.gada 1.janvārī. Pieteicējas ieskatā, šī norma lietā nav piemērojama, jo saskaņā ar minēto noteikumu 106.punktu nelaimes gadījumiem, kas notikuši līdz 2013.gada 31.decembrim, noteikumi piemērojami redakcijā, kādā tie bija spēkā līdz 2013.gada 31.decembrim. Tāpat pieteicēja uzskata, ka lietā nav piemērojama Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa, uz kuru kā vēl vienu izmeklēšanas termiņa pagarināšanas pamatu atsaukusies inspekcija.

[56] Lietā konstatējams, ka inspekcijas amatpersonas vairākkārt pagarinājušas nelaimes gadījuma izmeklēšanas termiņus, kopumā līdz 2014.gada 30.maijam. Pieteicēja attiecīgos lēmumus (izņemot inspekcijas direktora vietnieka 2014.gada 29.aprīļa lēmumus) ir apstrīdējusi, un inspekcijas direktors ar 2014.gada 29.aprīļa lēmumu Nr.2014-05-04/109-2014-05-5/231 ir atzinis nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanas termiņa pagarināšanu par tiesisku (*lietas 1.sējuma 143.-156.lapa, 4.sējuma 136.-148.lapa, 6.sējuma 137.-148.lapa, 7.sējuma 95.-100.lapa, 9.sējuma 133.-144.lapa, 11.sējuma 137.-148.lapa, 12.sējuma 86.-91.lapa, 14.sējuma 138.-150.lapa, 15.sējuma 41.-47.lapa*).

Lēmumos par termiņa pagarināšanu un minētajā direktora lēmumā pamatots, ka nelaimes gadījuma izmeklēšanas termiņa pagarināšana ir nepieciešama, lai iegūtu negadījuma apstākļu vispusīgai noskaidrošanai nepieciešamās ziņas.

[57] Pieteicēja par minēto direktora lēmumu bija iesniegusi sūdzību Administratīvajā rajona tiesā. Tiesa ierosināja sūdzības lietu Nr.A420298014. Taču, ņemot vērā, ka līdz sūdzības izskatīšanai bija izdoti strīdus akti, tiesa ar 2014.gada 3.jūlija lēmumu sūdzības lietu izbeidza (*lietas 1.sējuma 157.-159.lapa*). Pieteicēja iebildumus pret termiņa pagarināšanu atkārtoti ir izteikusi pieteikumos.

Ievērojot turpmāk minētos apsvērumus, tiesa atzīst, ka izskatāmajā lietā nav pamata pēc būtības vērtēt, vai termiņa pagarināšana ir veikta tiesiski.

[58] Administratīvā akta izdošanas termiņa pārkāpums pats par sevi neietekmē administratīvā akta tiesiskumu no materiālo tiesību viedokļa, izņemot gadījumus, kuros termiņam ir noilguma raksturs, proti, kuros termiņa noteikšanas mērķis ir paredzēt, ka pēc termiņa izbeigšanās administratīvais akts vairs nevar tikt izdots. Akta par nelaimes gadījumu darbā sastādīšanas termiņam nav šāda noilguma rakstura. Jau iepriekš spriedumā apskatītās Izmeklēšanas noteikumu normas noteic, ka nelaimes gadījums darbā ir jāizmeklē, izmeklēšanas rezultātā sastādot aktu par nelaimes gadījumu darbā. Minēto noteikumu normas ne tekstuāli, ne pēc jēgas neparedz, ka gadījumā, ja ir pārkāpts tajos noteiktais akta sastādīšanas termiņš, akts par nelaimes gadījumu darbā vairs nav sastādāms. Ja procesuālās darbības izpilde ir administratīvā procesa dalībnieka pienākums, termiņa nokavējums neatbrīvo viņu no šā pienākuma izpildes (*sk.: Administratīvā procesa likuma komentāri. Autoru kolektīvs J.Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2013, 460.lpp*). Tas attiecas arī uz administratīvā akta izdošanas termiņa nokavējumu, ja tiesību normas paredz, ka administratīvajam aktam noteikti jātiek izdotam. Līdz ar to pat gadījumā, ja tiesa šobrīd, kad strīdus akti jau ir sastādīti, atzītu, ka izmeklēšanas termiņa pagarināšanā ir pieļauti procesuāli pārkāpumi, tas neietekmētu spriedumu, proti, akti šā iemesla dēļ nebūtu atceļami.

[59] Termiņa pārkāpuma konstatēšanai konkrētajā lietā nav nozīmes arī no tāda aspekta, ka pieteicēja nav norādījusi, ka izmeklēšanas termiņa pagarināšana būtu tai radījusi kādu kaitējumu; pieteicēja pieteikumā vienīgi norādījusi uz termiņa pagarināšanas objektīvo prettiesiskumu. Taču no Administratīvā procesa likuma 184.panta otrās daļas izriet, ka administratīvā akta izdošanas procesā pieļauta procesuālā pārkāpuma konstatēšana, skatot pieteikumu par administratīvo aktu, ir veicama vienīgi gadījumā ja, pirmkārt, procesuālais pārkāpums radījis būtisku personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu un, otrkārt, procesuālā pārkāpuma konstatācija ir nepieciešama atlīdzinājuma pieprasīšanai vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos. Pieteicēja nav norādījusi uz būtisku savu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, kas nodarīts ar termiņa pagarināšanu. Pieteicēja arī nav norādījusi un nav pamatojusi vēlmi prasīt atlīdzinājumu par kaitējumu, kas nodarīts ar izmeklēšanas termiņa garumu, vai nepieciešamību novērst līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

[60] Tā kā jautājums par izmeklēšanas termiņa pagarināšanas tiesiskumu nevar ietekmēt lietas izspriešanu par pārsūdzēto administratīvo aktu tiesiskumu un izmeklēšanas termiņa pagarināšanas prettiesiskuma konstatējums pieteicējai nav nepieciešams, lai saņemtu atlīdzinājumu par būtisku savu tiesību aizskārumu vai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos, tiesa minēto jautājumu spriedumā nevērtē.

[61] Pieteicēja norāda, ka izmeklēšana nav veikta objektīvi. Pieteicējas ieskatā, par neobjektīvu izmeklēšanu liecina apstāklis, ka inspekcijas amatpersonas jau pirms nelaimes gadījuma izmeklēšanas pabeigšanas ir publiski paudušas izteikumus par pieteicējas atbildību nelaimes gadījumā.

Proti, kā norāda pieteicēja, inspekcijas direktors jau uzreiz pēc nelaimes gadījuma norādījis, ka būvdarbi, kas tika veikti uz veikala ēkas jumta un pazemes autostāvvietā zem veikala, radīja papildu risku turpināt pieteicējas veikala darbību (*Lūsis: Būvdarbi bija papildu risks turpināt „Maxima" darbību. 2013.gada 23.novembris, Nozare.lv, publicēts interneta vietnē* www.tvnet.lv). Citā publikācijā inspekcijas direktors norādījis, ka inspekcija izmeklēšanas gaitā neizslēdz iespēju, ka signalizācija veikalā pirms tā sagrūšanas reaģējusi uz būvkonstrukcijas svārstībām (*Neizslēdz iespēju, ka signalizācija lielveikalā „Maxima" reaģējusi uz būvkonstrukcijas svārstībām. 2013.gada 23.novembris, Ziņu Aģentūra Leta, publicēts interneta vietnē* www.nra.lv). Tāpat vairākās publikācijās tika norādīts, ka „Valsts darba inspekcija (VDI), kas uzsākusi divas administratīvās lietvedības pēc „Maxima" veikala sabrukšanas Zolitūdē ceturtdien, jau tagad saskata iespējamos darba aizsardzības pārkāpumus lielveikalā, aģentūrai BNS pastāstīja inspekcijas preses sekretārs" (*VDI saskata iespējamos darba aizsardzības pārkāpumus „Maxima". 2013.gada 25.novembris, BNS Latvia, publicēts interneta vietnē* www.tvnet.lv).

Ievērojot, ka inspekcijas direktors, kurš bija kompetents izskatīt apstrīdēšanas iesniegumus par strīdus aktiem, jau pirms apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas bija publiski paudis viedokli par pieteicējas atbildību, pieteicējas ieskatā, ir pārkāptas pieteicējas tiesības uz tiesisku, objektīvu un procesuāli taisnīgu lietas izskatīšanu.

[62] Administratīvā procesa likuma 14.[1] pantā nostiprinātais procesuālā taisnīguma princips paredz, ka iestāde, pieņemot lēmumus, ievēro objektivitāti.

Objektivitāte primāri nozīmē to, ka iestāde lēmuma pieņemšanā balstās vienīgi uz attiecināmiem un pieļaujamiem pierādījumiem, kā arī iestādei lietā nav citas intereses, kā vien pieņemt tiesisku un pamatotu lēmumu.

Konkrētajā gadījumā pieteicēja objektivitātes pārkāpumu secina no tā, ka inspekcijas amatpersonas lietas izskatīšanas gaitā plašsaziņas līdzekļiem ir sniegušas komentārus par atsevišķiem lietas aspektiem.

Tiesas ieskatā, informējot sabiedrību par iestādes darbu sabiedrībai aktuālā jautājumā, iestāde ir rīkojusies atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta septītajā daļā noteiktajam principam, kas paredz, ka valsts pārvaldes pienākums ir informēt sabiedrību par savu darbību. Par objektivitātes pārkāpumu varētu būt runa vienīgi gadījumā, ja no iestādes amatpersonu komentāriem izrietētu, ka iestāde savus secinājumus neizdara uz attiecināmu un pieļaujamu pierādījumu pamata vai arī rīkojas kādu citu interešu, nevis tiesiska un pamatota lēmuma pieņemšanas intereses vadīta. No pieteicējas norādītajiem inspekcijas direktora un preses sekretāra izteikumiem šādi apstākļi neizriet. Amatpersonas plašsaziņas līdzekļiem ir darījušas zināmas atsevišķas darba versijas un lietas izmeklēšanas gaitā pārbaudāmas hipotēzes, kuras iestāde ir izvirzījusi, balstoties uz līdz tam iegūtajiem sākotnējiem pierādījumiem. Šie izteikumi neliecina par to, ka iestāde negrasītos lēmumu balstīt vispusīgā un pilnīgā pierādījumu novērtējumā. Nelaimes gadījuma izmeklēšanas gaitā iestāde ir ieguvusi un izvērtējusi plašu pierādījumu spektru, un aktos izdarītie secinājumi balstīti to kompleksā novērtējumā. Tādējādi tiesa nesaskata, ka iestāde lietas izskatīšanā nebūtu bijusi objektīva.

[63] Pieteicēja norāda, ka inspekcija nav ievērojusi savas kompetences robežas. Pieteicēja uzskata, ka iestāde nebija tiesīga vērtēt to, kāpēc sagruva ēkas jumta un nesošās konstrukcijas, kā arī to, kāpēc iedarbojās ugunsdzēsības trauksmes signalizācija, jo šie apstākļi ir noskaidrojami ierosināto kriminālprocesu ietvaros un to noskaidrošanai ir nepieciešams iegūt un izvērtēt ekspertīžu atzinumus, kurus nav iespējams iegūt nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanai atvēlētajā termiņā. Pieteicējas ieskatā, inspekcijai, ievērojot savas kompetences robežas, bija pienākums konstatēt vienīgi faktus par nelaimes gadījuma tiešajiem cēloņiem, tas ir, ka darbinieku nāve iestājās ēkas nesošo konstrukciju un jumta sagrūšanas rezultātā. Pārējos secinājumus izdarīt un pieteicējas atbildību konstatēt inspekcija, kā uzskata pieteicēja, nav bijusi tiesīga. Tostarp pieteicēja uzskata, ka, tā kā nav zināms ēkas sabrukšanas iemesls, inspekcija nebija tiesīga strīdus aktos izteikt apsvērumus saistībā ar nepieciešamību pieteicējai ņemt vērā uz ēkas jumta notiekošos būvdarbus. Tāpat, pieteicējas ieskatā, inspekcija nebija tiesīga atsaukties uz pieteicējas darba aizsardzības instrukciju saturu attiecībā uz evakuācijas nepieciešamību un to, vai darbinieki zināja, kā jārīkojas ugunsdzēsības signalizācijas trauksmes gadījumā. Pieteicēja uzskata, ka šādus secinājumus aktā būtu bijis pamats izdarīt vienīgi tādā gadījumā, ja nelaimes gadījums būtu iestājies ugunsgrēka gadījumā. Pieteicēja arī norāda, ka inspekcija šajā lietā nebija tiesīga konstatēt pieteicējas vainu un atbildību nelaimes gadījumā.

[64] Šajā sakarā tiesa vispirms norāda, ka inspekcija nav vērtējusi un skaidrojusi ne to, kāpēc sagruva veikala ēkas konstrukcijas, ne to, kāpēc iedarbojās ugunsdzēsības trauksmes signalizācija. Kā izriet no jau iepriekš spriedumā minētā, šiem apstākļiem pašiem par sevi nav nozīmes lietā.

Savukārt pārējie pieteicējas norādītie apstākļi (par būvdarbu radīto darba vides risku novērtēšanas nepieciešamību, darba aizsardzības instrukciju saturu un pieteicējas darbinieku informēšanu par īpašos gadījumos lietojamo drošības zīmju nozīmi un rīcību to darbības gadījumā) tieši attiecas uz darba drošību, tāpēc lietā par nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanu ir vērtējami.

Vienlaikus tiesa uzsver, ka šajā lietā nav konstatēta pieteicējas vaina un atbildība par nelaimes gadījumu tādā nozīmē, kā to saprot pieteicēja. Strīdus aktos ir konstatēts, ka pieteicēja ir pieļāvusi konkrētus darba drošības noteikumu pārkāpumus, kas cēloniskā sakarā ir noveduši pie nelaimes gadījuma darbā. Taču ar aktu nav konstatēta pieteicējas vaina un atbildība civiltiesiskā vai krimināltiesiskā nozīmē.

IX

[65] Apkopjot visu iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka inspekcijas lēmumi ir tiesiski un pamatoti, bet pieteicējas pieteikumi ir noraidāmi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 251.panta sesto daļu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt SIA „Maxima Latvija" pieteikumus par Valsts darba inspekcijas 2014.gada 4.augusta lēmumu Nr.2014-05-04/193-2014-05-05/397, Nr.2014-05-04/119-2014-05-05/398, Nr.2014-05-04/195-2014-05-05/399, Nr.2014-05-04/196-2014-05-05/400, Nr.2014-05-04/197-2014-05-05/401 un Nr.2014-05-04/192-2014-05-05/402 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2015.gada 28.maijā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese K.Kalvāne

Tiesnesis M.Markovs

Tiesnesis O.Priedītis